Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!

ЗВЯЗДА

7 чэрвеня 1991 г. ПЯТНІЦА

Газета выдаецца са жніўня 1917 года

Орган Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Беларусі, Вярхоўнага Савета і Савета Міністраў Беларускай ССР

№ 110 (21638)

Цана 10 кап.

Скандынаўская паездка Прэзідэнта СССР

ОСЛА, 6. **(Спец. кар. ТАСС Н. Вуколаў, С. Няшумаў, А. Сурыкаў).** Старажытная крэпасць Акерсхюс, якая навісае над Осла-фіёрдам, па праву лічыцца адной з галоўных славутых мясцін нарвежскай сталіцы. За амаль 700-гадовую гісторыю яе старажытныя сцены бачылі многае. Сёння крэпасць наведаў Прэзідэнт СССР М. С. Гарбачоў. Ён усклаў вянок да нацыянальнага манумента, размешчанага на цэнтральнай крапасной плошчы. Адкрыты ў маі 1970 года, у дні, калі святкавалася 25-годдзе разгрому германскага фашызму, гэты манумент стаў помнікам усім нарвежцам, якія загінулі ў гады другой сусветнай вайны.

У перыяд ваеннага ліхалецця тысячы савецкіх воінаў загінулі на тэрыторыі Нарвегіі, адстойваючы свабоду і незалежнасць гэтай краіны. Нарвежцы аб гэтым добра памятаюць. На гарадскіх могілках Вестрэ Граўлюнд устаноўлены помнік загінуўшым савецкім салдатам. На стэле з шэрага граніту напісаны словы: «Нарвегія ўдзячная вам». М. С. Гарбачоў усклаў вянок да манумента.

У абедзвюх цырымоніях прымала ўдзел прэм'ер-міністр Нарвегіі Гру Харлем Брундтланд.

Заканчваецца праграма кароткага — ён працягваўся менш чым суткі, — але насычанага па зместу візіту М. С. Гарбачова ў Нарвегію. У якасці лаўрэата Нобелеўскай прэміі міру за 1990 год ён прачытаў тут традыцыйную нобелеўскую лекцыю, правёў перагаворы з прэм'ер-міністрам Нарвегіі, па выніках якіх была падпісана сумесная савецка-нарвежская заява, нанёс візіт каралю Нарвегіі Харальду V.

...У міжнародным аэрапорце Фарнебю падняты дзяржаўныя флагі СССР і Нарвегіі. Ля трапа самалёта М. С. Гарбачова і яго жонку праводзяць Г. Харлем Брундтланд, старшыня Нарвежскага нобелеўскага камітэта Франсіс Сеерстэд, іншыя афіцыяльныя асобы.

Сярод праводзячых — пасол СССР у Нарвегіі А. Ф Цішчанка.

10.15 раніцы. Прэзідэнцкі самалёт узнімаецца ў паветра і бярэ курс на Стакгольм.

НА СЕСІІ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БССР

Як жа адклікаць дэпутата

Заканадаўча замацаваць ролю народных выбраннікаў у сістэме мясцовага самакіравання, стварыць гарантыі для эфектыўнай дэпутацкай дзейнасці заклікаць Закон «Аб статусе народнага дэпутата мясцовага Савета народных дэпутатаў Беларускай ССР». Яго першае чытанне, пасля якога дакумент быў прыняты, прайшло даволі роўна. Старшыня Камісіі па пытаннях работы Саветаў народных дэпутатаў і развіцця самакіравання Уладзімір Леўчык адзначыў, што законапраект распрацаваны на аснове аналагічнага саюзнага і Закона аб статусе народнага дэпутата Беларускай ССР. Ён рэгламентуе дзейнасць народнага дэпутата ў Савеце, у выбарчай акрузе, арганізацыю работы з наказамі выбаршчыкаў, асноўныя гарантыі дэпутацкай дзейнасці.

Законапраект вызначае дэпутата мясцовага Савета як паўнамоцнага прадстаўніка сваіх выбаршчыкаў у калектыўным органе дзяржаўнай улады. У адрозненне ад канструкцыі «дэпутат — прадстаўнік народа», якая з'яўляецца не больш чым шырмай, такое вызначэнне заклікана закласці асновы працуючай дэмакратыі, забяспечыць падкантрольнасць і адказнасць дэпутата перад выбаршчыкамі, — падкрэсліў У. Леўчык. Яно адпавядае і рэальнаму становішчу спраў, таму што кожны дэпутат атрымлівае мандат даверу ад канкрэтных выбаршчыкаў і абавязаны адказваць за яго перад людзьмі.

Цэнтральнае месца ў праекце займае выкладанне паўнамоцтваў дэпутатаў, сярод якіх У. Леўчык выдзеліў тыя, што далучаюць іх да кадравых рычагоў самакіравання. Дакумент дае ім права вылучаць кандыдатуры, у тым ліку і сваю ўласную, у састаў мясцовых органаў, якія ўтвараюцца Саветам, уносіць прапановы аб зняцці з пасад службовых асоб, іншых кадравых перастаноўках, даваць адводы кандыдатурам на дзяржаўную пасаду.

Большасць дэпутатаў, якія выступілі ў спрэчках, падтрымалі законапраект.

Валерый Ціхіня падкрэсліў, што статус дэпутата мясцовага Савета павінен уключаць у сябе не толькі правы, але і абавязкі, не толькі паўнамоцтвы, але і адказнасць. У законе павінна быць дакладна зафіксавана: народны дэпутат заклікаць выконваць даручэнні Савета і яго органаў, строга выконваць нормы дэпутацкай этыкі.

Леанід Баршчэўскі заявіў, што, на яго думку, прадстаўлены дакумент неабходна назваць «часовым палажэннем аб статусе...», паколькі Саветы — гэта тая форма мясцовага самакіравання, якая ў бліжэйшы час будзе зменена, і на змену ёй прыйдзе муніцыпальнае, і, значыць, прыйдзецца прымаць новы закон. Аднак з яго думкай большасць дэпутатаў не згадзілася.

Роўны ход вячэрняга пленарнага пасяджэння 4 чэрвеня быў парушаны, калі парламентарыі пачалі абмеркаванне Закона «Аб парадку адклікання народнага дэпутата ў Беларускай ССР». Тут спектр думак быў вельмі шырокі. Ігар Гермянчук назваў дакумент «партыйна-наменклатурным» і адмовіўся не толькі галасаваць за яго, але нават удзельнічаць у абмеркаванні. Уладзімір Кавалёнак унёс прапанову не прымаць закон на гэтай сесіі наогул і правесці наконт гэтага пайменнае галасаванне. З пэўнай доляй іроніі Зянон Пазняк прапанаваў прыняць яго адразу ў другім чытанні. Дэпутатаў не задаволіла, відаць, размытасць і неканкрэтнасць асобных норм і палажэнняў дакумента. Тройчы пайменна галасаваў парламент. 111 народных выбраннікаў не пажадалі прымаць закон аб сваім адкліканні, падтрымаўшы прапанову У. Кавалёнка. 31, пэўна аднадумцы З. Пазняка па парламенцкай апазіцыі, галасавалі на яго карысць. 167 (кворум для прыняцця рашэння — 174) аддалі перавагу прапанове Камісіі па пытаннях работы Саветаў народных дэпутатаў і развіцця самакіравання — адобрыць у першым чытанні асноўныя палажэнні законапраекта. Такім чынам, дакумент пасля гарачых слоўных баталій быў «паспяхова» адпраўлены на дапрацоўку.

У «розным» выступіў Старшыня Вярхоўнага Савета Мікалай Дземянцей і далажыў аб пасяджэнні Савета Федэрацыі наконт Саюзнага дагавора, якое адбылося напярэдадні. Ён заявіў, што ў бліжэйшыя дні дэпутатам будзе прадстаўлены ўзгоднены з удзельнікамі падрыхтоўчага камітэта праект Саюзнага дагавора.

Своеасаблівы рэкорд устанавілі на адным з пасяджэнняў народныя дэпутаты: за дзве гадзіны яны паспелі прыняць тры законы і вырашыць аргпытанне.

Толькі адзін «чорны шар» атрымаў Закон «Аб парадку заключэння, выканання і дэнансацыі міжнародных дагавораў Беларускай ССР», праект якога прадставіў дэпутатам міністр замежных спраў Пётр Краўчанка.

Характэрна, што наш парламент стаў першым у Саюзе заканадаўчым органам, які разгледзеў такі дакумент.

Прававыя межы, прабачце за міжвольны каламбур, бязмежным беспарадкам і анархіі ў эканамічных і дзелавых сувязях заклікаць пакласці два новыя акты — «Закон аб гаспадарчым судзе ў Беларускай ССР» і «Закон аб гаспадарчым працэсуальным кодэксе Беларускай ССР». З гэтага часу міністэрствы і ведамствы не змогуць беспакарана дыктаваць сваю волю працоўным калектывам і прыватным прадпрымальнікам, а іх кішэнныя арбітражныя службы — вырашаць спрэчкі загадзя на карысць «шэфаў». Дарэчы, народныя суды цяпер будуць у асноўным вызвалены ад разбору па гаспадарчыхісках.

Старшынёй вышэйшага гаспадарчага суда рэспублікі дэпутаты выбралі Уладзіміра Бойку, былога галоўнага дзяржаўнага арбітра БССР.

У. ГЛОД,
А. КРЫЖАНОЎСКІ,
В. СІВАКОЎ,
парламенцкія карэспандэнты БЕЛТА.

Заява Сакратарыята ЦК КПСС

Паўстагоддзя назад Ленінград стаў мішэнню фашысцкіх захопнікаў, якія мелі намер пазбавіць горад яго імя, а затым і зусім сцерці з зямлі як сімвал расійскай дзяржаўнасці і калыску сацыялістычнай рэвалюцыі. Цаной нечуваных нягод і ахвяр наш народ адстаяў вялікі горад. Ледзь ці не палавіне ленінградцаў гэта барацьба каштавала жыцця, але вораг не прайшоў. Гераічная абарона Ленінграда мела велізарнае значэнне для зрыву захопніцкіх планаў фашызму. У тыя трагічныя гады імя Ленінграда гучала як сімвал мужнасці і свабодалюбства для людзей усяго свету. Належнае гэтаму подзвігу аддае сёння і будзе аддаваць у будучым удзячнае чалавецтва.

Цяпер імя вялікага горада на Няве атакуюць тыя, хто ачарняе савецкі перыяд нашай гісторыі. Яны хочуць адняць у яго імя Леніна, выдаўшы гэта за волю народа — на 12 чэрвеня назначаны гарадскі рэферэндум.

Першыя крокі арганізатараў гэтай акцыі выклікалі глыбокую трывогу ў грамадстве, шматлікія звароты ў органы дзяржаўнай улады, партыйныя камітэты, сродкі масавай інфармацыі. Сутнасць зваротаў і патрабаванняў — не дапусціць ажыццяўлення ганебнай задумы. Слаўнае імя Ленінграда і тое, што звязана з ім у нашай цяжкай гісторыі, належыць усім народам многанацыянальнага Саюза ССР. Яно прысвоена гораду 26 студзеня 1924 года II-м з'ездам Саветаў СССР, які задаволіў просьбу Петраградскага Савета рабочых, сялянскіх і чырвонаармейскіх дэпутатаў, падтрыманую рэзалюцыямі рабочых фабрык і заводаў Петраграда. Таму спрабаваць без парады з усім савецкім народам вырашаць пытанне аб перайменаванні вялікага горада — значыць аднесціся да сваіх суайчыннікаў без павагі, дэманстратыўна ігнараваць іх думку.

Задуманая акцыя мае ярка выражаны палітычны характар і вядзе не да стабілізацыі, грамадзянскай згоды, а да нагнятання разладу, стварае новую лінію канфрантацыі.

Чалавечы абавязак кожнага грамадзяніна нашай краіны — і ў першую чаргу ленінградцаў — адхіліць задуманы акт непавагі да гісторыі і сучаснасці, непавагі да памяці пакаленняў, якія жылі на гэтай зямлі да нас, непавагі да сваіх сучаснікаў.

Сакратарыят ЦК КПСС заклікае не дапусціць зняслаўлення імя слаўнага Ленінграда, горада-героя, горада-воіна і працаўніка!

АПОШНЯЯ ІНФАРМАЦЫЯ АД 18 ДА 18 СУТАК

БОЛЬШ БЫ ТАКІХ СВЯТ

УШАЧЫ. (В. Караленка). У нядзелю ў гарадскім пасёлку пройдзе свята беларускага мастацтва. Па традыцыі запрашаюцца вядомыя землякі — пісьменнікі Р. Барадулін, В. Быкаў, С. Законнікаў.

Арганізатарамі свята з'яўляюцца раённае таварыства беларускай мовы, раённы аддзел культуры і раённы камітэт партыі. На свяце выступяць народныя самадзейныя калектывы, будзе арганізаваны гандаль беларускай літаратурай.

І завершыцца яно гульнёй «Поле цудаў» — таксама па тэматыцы беларускага мастацтва.

ГРОШАЙ НЕ ПРОСЯЦЬ— ІХ ЗАРАБЛЯЮЦЬ

ПУХАВІЦКІ РАЁН. (С. Ворскі). Калектыў Рудзенскай школы-інтэрната замест зваротаў аб дапамозе, што сталі надта моднымі ў апошні час, вырашыў зарабляць грошы для школьных патрэб сам. І, як паказаў першы вопыт, робіцца гэта даволі паспяхова.

На базе школьнай майстэрні і дапаможных памяшканняў створана малое прадпрыемства па вытворчасці дэфіцытнай сёння мэблі. Заснавальнікам прадпрыемства стала школа-інтэрнат, а рабочыя — перасяленцы з забруджаных радыяцыяй зон рэспублікі, якія жывуць цяпер у Рудзенску.

Першыя доследныя ўзоры мэблі — драўляныя лыжкі і кухонныя наборы — ужо сышлі з «канвеера». Па ўмовах дагавора 10 працэнтаў сродкаў ад даходу прадпрыемства будзе пералічвацца на рахунак школы-інтэрната. Яна ж можа сама распараджацца і 30 працэнтамі вырабляемай прадукцыі. У недалёкай будучыні знойдзецца работа і для саміх школьнікаў: ствараецца яшчэ адно малое прадпрыемства, якое будзе займацца развядзеннем карпаў.

ПРАДКАЗАЛЬНІКУ БУДУЧЫНІ... ВОСЕМ ГАДОЎ

Так. І нават феномен Жэні Носава трапіў у поле зроку дзевятага выпуску газеты «Свободные новости». Што ж датычыцца асноўнай тэматыкі выпуску, то ўчытайцеся толькі ў загалоўкі некаторых матэрыялаў: «Жабракі: 8 з 10 сімулянты. І ўсё ж таму, хто дае — адплаціцца», «Просты савецкі мільянер марыць уступіць у кампартыю і наладзіць вытворчасць брыльянтаў», «У Ватыкане гавораць па-беларуску... А ў беларускім парламенце — па-руску».

Калі хочаце даведацца пра апошні прэйскурант цэн на хадавыя тавары аўтарынку ў Мінску і аб «падводных рыфах» аўтамабільнага бізнесу, чытайце матэрыял «Самая танная аўтабарахолка — у Мінску. «Дзевятка» ў нас ідзе ўсяго за 100.000».

Выказваецца ў «Свабодных навінах» і даволі смелы, але рэальны прагноз, што калі дойдзе да выбараў Прэзідэнта БССР, то сярод прэтэндэнтаў апынуцца прэзідэнт Беларускай навукова-прамысловай асацыяцыі, генеральны дырэктар «БелаўтаМАЗа» Міхаіл Лаўрыновіч і віцэ-прэзідэнт БНПА, генеральны дырэктар «Гарызонта» Аляксандр Санчукоўскі.

ЧАРНОБЫЛЬЦЫ, ЯДНАЙЦЕСЯ!

3 чэрвеня ў Рызе на Домскай плошчы з'явіліся палаткі, а каля іх — людзі, якія распачалі галадоўку. Гэта былыя ўдзельнікі ліквідацыі вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС.

Што прывяло на плошчу латышскіх чарнобыльцаў? Вынікі галасавання ў рэспубліканскім парламенце: латышскім чарнобыльцам адмоўлена ў тым сацыяльным статусе, які вызначаны нядаўнім Законам СССР «Аб сацыяльнай абароне грамадзян, якія пацярпелі ў выніку чарнобыльскай катастрофы». Супраць выказаліся прадстаўнікі Народнага фронта рэспублікі, маўляў, мы вас туды не пасылалі...

На гэта ўдзельнікі галадоўкі заўважаюць: бяда была адна на ўсіх. І ўвогуле — фінансаванне ўсіх мер, якія прадугледжаны ў законе, будзе ажыццяўляцца з саюзнага бюджэту. Куды ж гэтыя грошы пойдуць? А яшчэ латышскія «ліквідатары» зайздросцяць нашым беларускім чарнобыльцам...

Цяжка запярэчыць штонебудзь супраць, хіба што: чарнобыльцам увогуле лепш не быць — ні беларускім, ні латышскім, з ільготамі ці без іх. І дрэнна, калі нават у чарнобыльскую тэматыку пранікае палітычнае адценне, калі і тут людзей спрабуюць развесці па нацыянальных кватэрах. Спекуляваць на няшчасці людзей нельга, гэтага яны не даруюць нікому — ні «левым», ні «правым». Дарэчы, у гэтым выпадку, напэўна, актуальным будзе заклік: «Чарнобыльцы ўсіх рэспублік, яднайцеся!»

Зацверджана выбарчая камісія

Беларускі рэспубліканскі савет ветэранаў вайны і працы паведамляе, што бюро прэзідыума рэспубліканскага савета зацвердзіла выбарчую камісію па выбарах народнага дэпутата БССР ад Беларускай рэспубліканскай арганізацыі ветэранаў вайны і працы ўзамен выбыўшага народнага дэпутата БССР С. М. Шабашова у наступным саставе: Дзялец Міхаіл Іванавіч — старшыня, Абуховіч Анатоль Пятровіч — намеснік старшыні, Боева Ніна Пятроўна — сакратар, Шалькевіч Браніслаў Вікенцьевіч — член камісіі, Груздзеў Канстанцін Аляксандравіч — член камісіі, Дубрава Глеб Фёдаравіч — член камісіі, Цітоў Іван Васільевіч — член камісіі.

Адрас камісіі: 220030, г. Мінск, вул. Я. Купалы, 21, тэл. 26-12-60.

Чалавек і яго справа

Віцебскі панчошна-трыкатажны камбінат імя КІМ — адзін з флагманаў лёгкай прамысловасці рэспублікі. Ён выпускае верхні і бялізнавы трыкатаж, панчошна-шкарпэткавыя вырабы больш дваццаці назваў. Прадукцыя карыстаецца павышаным попытам не толькі ў нас у краіне, але і экспартуецца ў ФРГ, Францыю, Манголію. Валютныя паступленні дазваляюць высокімі тэмпамі абнаўляць абсталяванне, укараняць сучасныя аўтаматы і аўтаматызаваныя лініі замежнай вытворчасці. А гэта ўсяляе надзею, што нарэшце і ў нашых магазінах з'явяцца прыгожыя і высакаякасныя вырабы віцяблян.

На здымках: мастакі-мадэльеры прадпрыемства Людміла **Тарасава,** Ірына **Красоцкая** і Тамара **Гарыдавец** заняты новымі распрацоўкамі трыкатажных вырабаў; трыма сумежнымі прафесіямі авалодала за час работы на камбінаце швачка-матарыстка Кацярына **Лапухова.**

Фота А. ЦЕРЛЮКЕВІЧА. (БЕЛТА).

Сам-насам з чытачом

«Анегін быў лішнім чалавекам?»

У правінцыяльным гарадку Н. здарылася непрыгожая гісторыя. Справа была такая. Дзяўчынцы ў партфель аднакласнікі дзеля жарту падклалі цагліну. Яна яе, зразумела, знайшла. Агульны смех. Цагліна ляціць у расчыненую фортку, але трапляе не ў яе, а ў шкло. Вялікае такое, дэфіцытнае. Нямая сцэна. На звон з'яўляецца нейкая дама, скажам так, з кіраўніцтва школы. Хуценька праводзіцца «разбор» з абавязковымі ў такім выпадку крыкам і лаянкай. Іншы прыняў бы, як гаворыцца, да ведама, вытрымаў псіхалагічную атаку бацькоў — і на тым пастараўся б забыць. Дзяўчынка ж аказалася максімалісткай і вырашыла, што пасля такога жыць не варта. Прыйшла дадому і выпіла эсенцыю воцату.

Зараз яна — у адной са сталічных бальніц. Будзе жыць. Але на ўсё жыццё застанецца інвалідам — падобныя атручэнні проста так не праходзяць.

Чытач чакае, што зараз я паведамлю аб тым, як і каго пакаралі. Ніяк і нікога. Даме нават не аб'явілі вымовы. Удзельнікі гісторыі перажылі непрыемныя хвіліны, але імі ўсё і скончылася. Бацькі дзяўчынкі не палічылі магчымым узнімаць шум. Пры ўсіх іх справядлівых эмоцыях яны разумеюць, што дачцэ прыйдзецца заканчваць менавіта гэту школу. Гэта невялікі, паўтару, гарадок, і перавод у іншую школу нічога не дасць, калі ўвесь Н. аб выпадку ведае ва ўсіх падрабязнасцях.

Такім чынам, цана за пабітае шкло аказалася вельмі дарагой — па-сутнасці, зламанае жыццё чалавека, які жыць, можна сказаць, і не пачынаў. Толькі рыхтаваўся, марыў, будаваў планы. Цяпер на ўсім гэтым — крыж. Замест нармальнага паўнацэннага жыцця — бясконцыя казённа-абыякавыя калідоры бальніц.

Аднак адказ на пытанне «хто вінаваты?» мне не здаецца такім ужо лёгкім.

Так было б проста: вось яна, саджайце яе, яна вінавата. Ну, пасадзілі (бяру крайні, малаэрэальны варыянт, бо даказаць тут штосьці цяжка, ды ніхто і не даказвае). Што далей? Ніхто не дасць гарантый, што ў правінцыяльных гарадках К. ці М., Л. ці Б. не здарыцца чагосьці падобнага. Таму што ўсюды адно і тое ж, адна сістэма, адны людзі, адны задачы. Вось цікава, дарэчы, аб задачах паразважаць.

Якую задачу, напрыклад, ставіць перад сабой наша школа? Нядаўна было: выхаваць сумленнага, так сказаць, свядомага працаўніка, надзею і апору Савецкай улады. Каб, значыць, гэты працаўнік да яе адносіўся лаяльна. Няхай ён зорак з неба не хапае, няхай яму ў жыцці прызначана працаваць толькі рыдлёўкай (у кожнага свая планіда), але каб лаяльна.

Раптам — перабудова, раптам самыя грунтоўныя арыенціры аказваюцца не зусім грунтоўнымі і нават падвяргаюцца абструкцыі з самых розных бакоў. Ашаломлены адкрытай праўдай, народ ні ў што не верыць. Ён прывык, наш народ, у штосьці верыць. Народ — гэта таксама і дзеці. Не вераць бацькі — не вераць і дзеці. Што рабіць школе? Ствараць сваю сістэму каштоўнасцей? Як, з кім і якіх? Нарэшце, гэта вельмі клапатлівы занятак. Улічым таксама, што школа — толькі частка грамадства, далёка не самастойная, якая залежыць ад сучаснага стану таго ж грамадства.

Мне ж іншы раз яна нагадвае армейскую часць з ільготным рэжымам. У арміі павінен быць парадак, малодшы падпарадкоўваецца старшаму і г. д. (гл. агульнавайсковыя статуты). Тая дама, што крычала на дзяўчынку, крычала не таму, што дзяўчынка дапусціла смяротны грэх (пакуль будуць дзеці, шкло будзе біцца), а таму, што на саму даму будзе крычаць дырэктар. А на дырэктара — наступны дырэктар, а на яго — яшчэ хтосьці...

У тым жа правінцыяльным гарадку Н. летась патануў у рэчцы хлопчык. Навучальны год ужо закончыўся, таму дырэктар атрымала толькі вымову. Хоць, здаецца, за сваё дзіця павінны адказваць бацькі і толькі бацькі. Калі яны ў гэты момант «запівалі горкую», то гэта іх праблема, ні школа, ні настаўнік тут ні пры чым. Але тут тыповая логіка: мы ж вам яго аддалі, вы і глядзіце. Дык, выходзіць, ваша дзіця ўжо не ваша, а дзяржаўная маёмасць? І вы ўжо не несяце за яго адказнасці?

(Заканчэнне на 3-й стар.).

Пра «падазронасць»

Рэпліка

У цяперашні вельмі своеасаблівы час многія нашы суграмадзяне і нават цэлыя іх групы чамусьці трапілі пад падазрэнне. Падазронымі лічацца кааператары, дзелавыя людзі, лібералы, дэмакраты, кансерватары, генералы, кандыдаты ў прэзідэнты...

Што зробіш, калі на бытавым узроўні мы пакуль што больш дэкларуем тыя ж плюралізм і цярпімасць да іншай думкі і пазіцыі, чым праяўляем іх самі. Але праяўляецца іншы раз і жаданне паставіць гэту прывычную для нас з вядомых гадоў «падазронасць» на больш высокі, скажам так, салідны ўзровень. Такую спробу зрабіла ў нумары ад 5 чэрвеня г. г. і «Народная газета». У заметцы пад назвай «КПБ і Саўмін: нестатутныя адносіны?..» яна, ні больш, ні менш, падазрае рэгістрацыю Кампартыі Беларусі ў Міністэрстве юстыцыі БССР у якасці аднаго з грамадскіх аб'яднанняў грамадзян рэспублікі ў... незаконнасці. Маўляў, каб КПБ «у свой час прыняла статут», то ў нас прэтэнзій не было б. А так — не, «незаконна»...

Няўжо журналістам з рэспубліканскай газеты трэба напамінаць аб матэрыялах XXXI з'езда Кампартыі Беларусі, у якіх чорным па беламу запісана, што КПБ не аддзяляе сябе ад Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, з'яўляецца яе самастойным атрадам, а ў сваёй дзейнасці кіруецца Статутам КПСС. А гэты Статут, як вядома, зарэгістраваны ў Міністэрстве юстыцыі СССР 4 красавіка 1991 года за № 57. Вядома і тое, што дзеянне саюзных заканадаўчых актаў на тэрыторыі нашай рэспублікі яшчэ ніхто не адмяняў.

Да заявы Сакратарыята ЦК КПБ у Мінюст рэспублікі з просьбай аб рэгістрацыі былі прыкладзены таксама «Выпіска з пратакола ўстаноўчага з'езда», на якім арганізавана Кампартыя Беларусі, «Канцэпцыя Праграмы Камуністычнай партыі Беларусі» і інш. — усяго 12 дакументаў. І, як паведамілі з Міністэрства юстыцыі, правяралася ўся дакументацыя вельмі ўважліва, гаворачы словамі самой «Народнай газеты», — «ажно да косак». Так што ў гэтым плане КПБ, як і належыць, была на роўных з іншымі грамадскімі аб'яднаннямі.

Карацей, кожны непрадузяты чалавек можа пераканацца, што рэгістрацыя КПБ праведзена ў поўнай адпаведнасці з законамі Саюза ССР і БССР.

Аднак сяму-таму хочацца даказаць тое, што даказаць немагчыма. І вось «падазронасць» пераходзіць ужо ў нейкую іншую якасць. Каменціруючы факт рэгістрацыі КПБ, «Народная газета» піша (цытуем): «Але, як аказалася цяпер, статут на рэгістрацыю прадстаўляць зусім не абавязкова. Дастаткова спаслацца на мінулагоднюю пастанову № 255 Савета Міністраў рэспублікі, дзе гаворыцца аб тым, што раней існаваўшыя аб'яднанні грамадзян павінны прайсці толькі перарэгістрацыю...»

З усёй адказнасцю павінен заявіць чытачам, што ў пастанове Савета Міністраў Беларускай ССР ад 3 кастрычніка 1990 года № 255 «Аб зацвярджэнні часовага палажэння аб парадку ўтварэння і дзейнасці грамадскіх аб'яднанняў грамадзян у Беларускай ССР» такіх слоў няма і блізка. Дарэчы, у гэтым кожны можа пераканацца.

Такая вось «аргументацыя». Кожны непрадузяты чалавек можа даць ацэнку такім, мякка кажучы, штукарствам. Але ж іменна — непрадузяты...

А можа хопіць ужо «Народнай газеце» ва ўсіх грахах падазраваць Кампартыю? Несур'ёзны гэты занятак.

М. ЧАРАПІЦА.

ЧАС ПАДПІСАННЯ У ДРУК: ПА ГРАФІКУ 21.05, НУМАР ПАДПІСАНЫ У 21.05.

Парткомы ВНУ: у пошуку абнаўлення

Якія галоўныя задачы партыйных арганізацый ВНУ ў сучасных умовах? Як прывесці работу пярвічак вышэйшай школы ў адпаведнасць з патрабаваннямі часу? Гэтым і іншым пытанням быў прысвечаны рэспубліканскі семінар сакратароў партыйных камітэтаў ВНУ, адказных работнікаў сектараў гуманітарных праблем абкомаў КПБ, арганізаваны гуманітарным аддзелам ЦК Кампартыі Беларусі.

Удзельнікі семінара абмеркавалі асноўныя бакі дзейнасці партарганізацый вышэйшай школы ў сувязі з палітычнай і эканамічнай абстаноўкай у рэспубліцы і краіне. Адбыўся абмен думкамі аб ролі партыйных арганізацый у жыцці калектываў ВНУ, аб пошуку новых форм узаемадзеяння з камсамолам, аб канцэпцыі і праекце Праграмы КПСС.

У дыскусіях прынялі ўдзел сакратар ЦК КПБ А. Русецкі, намеснік галоўнага рэдактара газеты «Правда» А. Ільін, памочнік члена Палітбюро ЦК КПСС А. Бусыгін, кансультант Гуманітарнага аддзела ЦК КПСС С. Семакоў, загадчыкі аддзелаў ЦК КПБ В. Мулярчык, А. Савасценка, першы намеснік загадчыка гуманітарнага аддзела ЦК КПБ М. Фядзеня, намеснік міністра народнай адукацыі БССР В. Стаўроў, другі сакратар Мінскага абкома КПБ В. Атрошчанка, другі сакратар Мінскага гаркома КПБ В. Чыкін, сакратар ЦК ЛКСМБ А. Фядута і інш.

Выступаўшыя былі аднадушныя ў тым, што партыйныя камітэты, усе камуністы вышэйшай школы павінны павярнуцца да канкрэтных спраў, актыўна садзейнічаючы выпрацоўцы і правядзенню дзяржаўнай палітыкі ў галіне адукацыі, абнаўленню навучальна-выхаваўчага працэсу, развіццю сістэмы грамадзянскага выхавання, фарміраванню і ажыццяўленню навуковай канцэпцыі нацыянальнай школы, ахове правоў, гонару і годнасці выкладчыкаў, супрацоўнікаў і студэнтаў. Для гэтага ў камуністаў вышэйшай школы ёсць усе падставы і магчымасці. У ажыццяўленні такой дзейнасці КПБ не прэтэндуе на манапалізм. Яна заклікае ўсе дэмакратычныя сілы да канструктыўнага дыялога і ўзаемадзеяння ў інтарэсах агульнай справы, у імя высакародных мэт выхавання асобы.

Ніхто з прысутных не застаўся ў баку пры абмеркаванні пытанняў актывізацыі і абнаўлення ўнутрыпартыйнай работы, якая, як падкрэслівалася, павінна будавацца на развіцці сапраўднай самадзейнасці пярвічных звенняў і кожнага камуніста, дэмакратычных механізмах прыняцця рашэнняў, прапагандзе партыйных рашэнняў. У шэрагу выступленняў гучала думка аб тым, што пры выпрацоўцы агульнапартыйных дакументаў, у прыватнасці, новых праектаў Праграм КПСС і КПБ, сацыяльна-эканамічных праграм развіцця рэспублікі вышэйшыя органы партыі павінны шырэй выкарыстоўваць інтэлектуальны патэнцыял партарганізацый ВНУ.

Заслуханы выступленні сакратара ЦК КПБ В. Ціхіні аб грамадска-палітычнай сітуацыі ў рэспубліцы і шляхах яе нармалізацыі, намесніка Старшыні Савета Міністраў БССР М. Дземчука — аб асноўных напрамках развіцця нацыянальнай школы, першага намесніка Старшыні Савета Міністраў БССР М. Мясніковіча аб Дзяржаўнай праграме Беларускай ССР па стабілізацыі эканомікі рэспублікі. Праграмам вываду эканомікі Беларускай ССР з крызісу і сацыяльнай абароны працоўных быў прысвечаны «круглы стол», у якім прынялі ўдзел загадчыкі аддзелаў ЦК КПБ М. Князюк, А. Ярашук, старшыня Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі У. Ганчарык, намеснік старшыні Дзяржаўнага камітэта БССР па працы і сацыяльнай абароне насельніцтва В. Радомскі.

Сакратары партыйных камітэтаў выказалі заклапочанасць становішчам, што склалася ў грамадскіх навуках. У шэрагу ВНУ прыняты непрадуманыя рашэнні аб скарачэнні вучэбнага часу на вывучэнне абавязковых курсаў, адменены экзамены і залікі па многіх сацыяльна-палітычных дысцыплінах, павялічана вучэбная нагрузка грамадазнаўцаў. Выказваліся меркаванні аб неабходнасці распрацоўкі канцэпцыі развіцця і выкладання гуманітарных, грамадскіх навук у рэспубліцы, а таксама дзяржаўнай праграмы, якая ўлічвала б спецыфіку нацыянальнай школы.

У цэнтры калектыўнага абмеркавання аказаўся дакумент «Пазіцыя ЦК Кампартыі Беларусі па пытанню «дэпалітызацыі» адукацыі», прыняты Бюро ЦК 22 сакавіка г. г. і апублікаваны ў перыядычным друку. Была праяўлена аднадушнасць у галоўным — у ацэнцы палітычнай сутнасці ідэі «дэпартызацыі». Асабліва падкрэслівалася: тыя, хто яе прапагандуе, утойваюць сапраўдныя намеры — пад флагам «беспартыйнасці» пакончыць з КПСС, выцесніць са школы яе арганізацыі і змяніць ідэалагічную арыентацыю адукацыі і выхавання.

У звароце да дэпутатаў Вярхоўнага Савета рэспублікі ўдзельнікі семінара выказалі свае негатыўныя адносіны да артыкула 12 праекта Закона БССР «Аб адукацыі», які забараняе стварэнне і функцыяніраванне ў дзяржаўных навучальных установах структур палітычных партый, што маюць фіксаванае членства і статут. У школе могуць дзейнічаць — і гэта думка адлюстравана ў звароце — усе грамадскія аб'яднанні, зарэгістраваныя ва ўстаноўленым парадку, якія паважаюць Канстытуцыю БССР і прававыя нормы, канкрэтнымі справамі садзейнічаюць рэалізацыі дзяржаўнай палітыкі ў сферы адукацыі. Абавязак педагагічных работнікаў — паслядоўна праводзіць гэту палітыку незалежна ад таго, да якіх партый і рухаў яны належаць і якія палітычныя погляды падзяляюць. Крытычным напалам, нетрадыцыйнымі падыходамі вызначалася дыскусія па праекту Праграмы КПСС. Яна паказала, што многія тэарэтычныя пытанні маюць патрэбу ў канцэптуальным асэнсаванні з улікам працэсаў, што адбываюцца ў краіне і свеце. Дадзенае ў праекце вызначэнне новага бачання сацыялізму, рухаючых сіл сацыяльнага прагрэсу, рэальных поспехаў, мэт і метадаў работы КПСС, дапушчаных памылак і скажэнняў у тэорыі задаволіла не ўсіх удзельнікаў дыялога. Было прапанавана праграмнай камісіі паглыбіць аналіз сучаснага становішча ў краіне і партыі, палітыкі перабудовы як сродку абнаўлення ўсіх сфер сацыялістычнага быцця, недвухсэнсава раскрыць прынцыповае адрозненне камуністычнай ідэалогіі ад сацыял-дэмакратычных і іншых плыняў.

У заключэнне работы семінара адбылася сустрэча ў ЦК Кампартыі Беларусі з сакратарамі ЦК КПБ А. Малафеевым, А. Камаем, А. Русецкім. На сустрэчы выступіў член Палітбюро ЦК КПСС, першы сакратар ЦК КПБ А. Малафееў. Адбылася дзелавая, шчырая размова па актуальных пытаннях жыццядзейнасці партыі.

Прэс-служба ЦК Кампартыі Беларусі.

Самыя звычайныя прафесіі знаходзяць сёння зусім новае прымяненне. Напрыклад, інжынер Андрэй Шаройка год назад наўрад ці думаў, што будзе незаменным чалавекам на першай рэспубліканскай універсальнай біржы. Разам з некалькімі іншымі спецыялістамі ён стаў распрацоўшчыкам складанай біржавой інфармацыйнай сістэмы. Цяпер поспех торгаў гарантаваны надзейным захоўваннем вялікай колькасці інфармацыі і хуткасцю вылічальных аперацый. У аснове гэтага творчая праца маладых інжынераў-камп'ютэршчыкаў.

Фота Я. ПЯСЕЦКАГА.

ДАПАМАЖЫЦЕ САБЕ САМІ

Рэха публікацыі

Прачытала ў «Звяздзе» 18 мая г. г. артыкул Б. Фадзеева «Дэбет-крэдыт хатняга рахунку» і вельмі задаволена. З'явілася надзея, што журналісты гэту тэму будуць асвятляць часцей. Бо дабрабыт сям'і залежыць не толькі ад зарплаты (даходаў), але і ад таго, як правільна сям'я суадносіць свае даходы з расходамі. Некаторым сем'ям (асабліва маладым) дай самую вялікую зарплату і — будзе мала.

Я лічу, у наш складаны час сродкі масавай інфармацыі павінны звярнуць увагу на пытанні хатняй эканомікі. Безумоўна, гатовых «рэцэптаў» кожнай сям'і нельга даць, але агульныя накірункі трэба вызначыць. Я сачу за сродкамі масавай інфармацыі (чытаю газеты, гляджу тэлевізар, слухаю радыё) і зрабіла такі вывад (і не толькі я адна): у час перабудовы ва ўсіх нашых цяжкасцях вінавацяць сістэму, камуністаў, урад. Ёсць у гэтым і доля праўды, але і мы самі не спяшаемся дапамагчы самім сабе, аблегчыць свой быт, увогуле — на дзіва неашчадныя ў гэтым быце.

Прывяду адно з назіранняў. Маладая жанчына ўсхвалявана расказвае суседкам, што тры гадзіны патраціла, шукаючы па магазінах каўбасу, няма чым карміць дзяцей, што да гэтага давялі, вядома, камуністы... А ў магазінах ёсць і свініна, і ялавічына, і куры, можна ж купіць і прыгатаваць. І гэта будзе і танней, і смачней за тую каўбасу. Дарэчы, да нашых парад яна прыслухалася.

Не сакрэт, што ў нас адсутнічае не толькі палітычная, прававая культура, нас ніхто не вучыў культуры харчавання. Аднойчы мне давялося лячыцца ў адной з мінскіх бальніц у вочным аддзяленні. Харчаванне там вельмі добрае, есці хапала. І мяне здзіўляла, што многія хворыя бралі ад сваіх наведвальнікаў «авоські» з харчам. А потым многае выкідвалі. Гэта я часта ўспамінаю, калі слухаю выступленні нашых каментатараў па тэлебачанні. Яны ўвесь час паўтараюць: «Народ жабрак, народ галодны». Спачуваюць людзям, што па талонах нізкая норма на масла, іншыя прадукты. Згодна, можа і нізкая, тым не менш не пашкодзіла б, каб нашы каментатары хоць раз зрабілі перадачу аб культуры харчавання.

Успамінаю пасляваенныя гады, калі я была маладой маці траіх дзяцей-дзяўчынак. Сама шыла, перашывала са старога, вязала. Парвецца каўнер у мужавай кашулі, яе не выкідваю. Шыла сукеначкі, ды яшчэ аздабляла вышыўкай, аплікацыяй. Дзеці апрануты былі прыгожа, з густам і танна. А цяпер маладыя маці бягуць на плошчу і крычаць, каб урад ім усё даваў...

Н. ЦЕРАШКОВА.

г. Барысаў.

АД РЭДАКЦЫІ. Напэўна, аўтар і залішне катэгарычная часам, але што датычыць сутнасці праблемы, якую можна акрэсліць як ашчаднасць у быце, — тут яна, бясспрэчна, мае рацыю. Далёка не заўсёды і не ва ўсіх хапае гэтай самай ашчаднасці. Між іншым, якой жа тады чакаць ашчаднасці ў нашай агульнай гаспадарцы? Ці гэта тая ж агульная гаспадарка (дакладней, адносіны да яе) наклала свой адбітак і на быт? Аднак, як бы там ні было, ашчаднасці трэба вучыцца. Кажуць, заходнія мільянеры эканомяць нават на дробязях, так сказаць, на запалках. Тым больш не грэх навучыцца эканоміць нам, у каго з мільёнамі не густа.

Палемічны клуб «Звязды»

ПРА «НЯШЧАСНУЮ» ПРЫВАТНУЮ ЎЛАСНАСЦЬ, І НЕ ТОЛЬКІ ПРА ЯЕ

АД РЭДАКЦЫІ: Прапануючы ўвазе чытачоў гэты артыкул, мы спадзяёмся, што ён зацікавіць многіх. Погляд аўтараў на праблему выказаны вельмі дакладна і ясна, хоць успрымаецца ён неадназначна. Можна яго прымаць або не (што, дарэчы, і адбываецца ў грамадстве: колькі коп'яў ламаюць адносна прыватнай уласнасці на зямлю?), але нельга адмовіць аўтарам у пераканаўчасці аргументаў, доказнасці, цвёрдай логіцы прыведзеных фактаў. Зазначым: свой пункт погляду аўтары адстойваюць прафесіянальна і ўжо адным гэтым выклікаюць да сябе павагу.

Аднак абмяркоўваемая праблема няпростая. Паварот да прыватнай уласнасці на зямлю — гэта, па сутнасці, курс на карэнную, рэвалюцыйную ломку эканамічных адносін у вёсцы. Як іншым бачыцца падобны курс і ці ёсць яму альтэрнатыва? Ці, можа, не трэба загадзя аддаваць прыярытэт ні адной з форм уласнасці — няхай яны самі між сабой змагаюцца за выжыванне, даказваюць менавіта ў барацьбе свае права на выключнасць, г. зн. на жыццяздольнасць, найбольшую эфектыўнасць. Прычым у роўнай барацьбе.

Запрашаем чытачоў выказаць сваё меркаванне. Яно тым больш каштоўнае ў гэтыя дні, калі ідзе сесія Вярхоўнага Савета БССР, якая звернецца і да акрэсленай праблемы. Няхай спрэчкі і ў чытацкім асяроддзі паслужаць на карысць ісціне, нашу агульную карысць.

БЕЗ перабольшвання можна сказаць, што аграрнае пытанне для нашай краіны, рэспублікі становіцца перманентным, г. зн. пастаянным. Яго пачалі вырашаць яшчэ ў другой палавіне XIX — пачатку XX стагоддзя (сялянская рэформа 1861 года, сталыпінская і г. д.), але і цяпер яно не знята з парадку дня, а, наадварот, набыло якасна новую вастрыню. Прычынай гэтага з'яўляецца глыбокі харчовы крызіс або, як цяпер многія называюць, — харчовая катастрофа, якая прыпала на гады перабудовы.

Цэнтральнай праблемай выхаду з крызісу большасць спецыялістаў лічыць змяненне форм уласнасці на зямлю, прыватнай уласнасці. І гэта не выпадкова. Пытанне аб уласнасці на зямлю заўсёды знаходзілася ў фокусе аграрнай палітыкі. Шмат, вельмі шмат было сказана аб прыватнай уласнасці на зямлю як яе прыхільнікамі, так і праціўнікамі. Прыведзены моцныя, здавалася б, пераканаўчыя аргументы як за яе, так і супраць. Амаль усе рэспублікі прынялі законы, кодэксы аб зямлі і аб фермерскіх гаспадарках, вызначылі свае адносіны да ўласнасці на зямлю. Аднак страсці па-ранейшаму кіпяць. Дэбаты ідуць у навуковых колах, на старонках друку, у камітэтах Вярхоўнага Савета. Працягваецца жорсткая дыскусія і ў нашым беларускім парламенце. І сапраўды, ёсць над чым падумаць. У шасці рэспубліках (РСФСР, Літве, Латвіі, Эстоніі, Арменіі, Малдове) узаконена прыватная ўласнасць на зямлю, а ў нас у Беларусі — не.

Што такое прыватная ўласнасць на зямлю? Навошта яна патрэбна? Чаму ж у нас многія так яе баяцца? Як правіла, праціўнікі прыводзяць наступныя аргументы:

1. Прыватная ўласнасць на зямлю народзіць эксплуатацыю, ператворыць селяніна ў батрака і верне нас да капіталізму.

2. Калі дазволіць прыватную ўласнасць, узаконіць куплю-продаж зямлі, то яе скупяць ценевікі, пачнецца спекуляцыя ёю, і гэта [illegible] зменіць характар [illegible] прывядзе да [illegible] сельскагаспадарчай вытворчасці.

3. Развал сельскай гаспадаркі не звязаны з адсутнасцю прыватнай уласнасці на зямлю. Калгасы і саўгасы пры змяненні ўмоў іх гаспадарання, разняволенні, самастойнасці, ліквідацыі жорсткіх прадпісанняў і ўказанняў з боку дзяржаўных і партыйных органаў змогуць накарміць насельніцтва.

Гэты аргумент асабліва часта прыводзіцца ў нас у рэспубліцы, дзе сапраўды ёсць узоры моцных, дастаткова эфектыўных калектыўных гаспадарак, аддача ад якіх высокая.

4. Псіхалогія ў нашых сялян такая, што яны ў большасці сваёй абыякава ставяцца да прыватнай уласнасці на зямлю.

Паглядзім, наколькі справядлівы кожны з гэтых аргументаў. Першы: прыватная ўласнасць на зямлю народзіць эксплуатацыю. Гэты аргумент — з галіны свядома навязаных нам застойнай прапагандай міфаў-догмаў: нібыта ў нас адсутнічае эксплуатацыя, бо няма прыватнай уласнасці. Для доказу гэтага міфа шырока прапагандаваўся эканамічны дэтэрмінізм, згодна з якім прычынай эксплуатацыі можа быць толькі прыватная ўласнасць. Але тут неабходна тлумачэнне. Па-першае, аб якой прыватнай уласнасці ідзе гаворка? Перш за ўсё аб непрацоўнай, заснаванай на наёмнай працы. Але, як паказвае вопыт развітых краін свету, у якіх існуе прыватная ўласнасць на зямлю, удзельная вага наёмных работнікаў там не перавышае 4—15 працэнтаў ад агульнай колькасці занятых. У ФРГ, напрыклад, у 1989 годзе на 94 гаспадароў прыпадала 6 наёмных работнікаў. Устойлівасць сельскай гаспадаркі ў такіх краінах забяспечваецца арыентацыяй на аднаасобных (сямейных) фермераў — уласнікаў зямлі і сродкаў вытворчасці. Шырокае ж выкарыстанне наёмных работнікаў у вёсцы магчыма і без прыватнай уласнасці на зямлю, шляхам неэканамічнага, насільнага прымусу, запрыгоньвання. Нашых калгаснікаў доўгі час удавалася ўтрымліваць у вёсцы забаронай на выдачу пашпартоў. Цяпер — абмежаванай прапіскай у гарадах, аплатай прадпрыемствамі кожнага запрошанага ў горад работніка.

Між тым, каб папярэдзіць злоўжыванні, магчымую эксплуатацыю чужой працы ў сельскай гаспадарцы, якая можа ўзнікнуць пры ўвядзенні прыватнай уласнасці на зямлю з усімі яе атрыбутамі (купляй-продажам, здачай зямлі ў залог, у арэнду і г. д.), у законах аб зямлі, аб фермерскай гаспадарцы неабходна вызначыць меры па абмежаванню правоў уласнікаў, прадугледзеўшы неабходнасць выканання асноўнай часткі работ сіламі сям'і, а пры незахаванні гэтых умоў — пазбаўляць права на зямлю праз суд. Гэта будзе дастаткова дзейсная мера.

Адзначым таксама, што прыватная ўласнасць сама па сабе — не адзіная прычына эксплуатацыі. Дамінаванне дзяржаўнай уласнасці, антыдэмакратычная ўлада, дыктатарскія сацыяльныя механізмы не ў меншай меры, як сведчыць гісторыя, могуць з'яўляцца прычынамі жорсткай эксплуатацыі. І тут яшчэ трэба падумаць, якая эксплуатацыя горшая.

Ужо ні для кога не сакрэт, што ў нашым грамадстве ступень эксплуатацыі, норма адчужэння прадукту ў 2—2,5 раза вышэйшыя, чым на Захадзе. [illegible] Рабочым прамысловых прадпрыемстваў нашай рэспублікі з выпрацаванага імі нацыянальнага даходу атрымліваюць ва асабістае карыстанне ў выглядзе зарплаты 37—40 працэнтаў, а астатняя частка яго забіраецца дзяржавай праз сістэму розных каналаў: падаткамі, [illegible], банкаўскім працэнтам і г. д. Не лепшая сітуацыя і ў сельскай гаспадарцы, работнікі якой эксплуатуюцца праз сістэму пераразмеркавання ствараемых даходаў паміж галінамі, тэрыторыямі, праз сістэму дзяржзаказаў, дзяржаўнымі цэнамі. [illegible] стратным гаспадаркам, якія марна расходуюць свае рэсурсы і нябедна жывуць за кошт іншых. Ці ж гэта не эксплуатацыя?

Другі аргумент, выказваемы праціўнікамі прыватнай уласнасці на зямлю, — [illegible] — таксама мае [illegible]. Вядома, пры нашай [illegible] сельскагаспадарчых [illegible] формы дзяржаўнага рэгулявання, якія паспяхова выкарыстоўваюцца ў многіх заходніх краінах. Пры гэтым грамадства ў асобе органаў дзяржаўнай улады прысвойвае нейкую частку функцый уласніка, што дазваляе абмежаваць яго самавольства, рэгуляваць дзейнасць і скіроўваць яе ў найбольш спрыяльным для грамадства напрамку. Так, прыватніку можа быць забаронена законам права продажу зямлі і г. д.

Уласнасць — гэта складанае шматфункцыянальнае «ўтварэнне». І разуменне прыватнай уласнасці як уласнасці, якой нехта адзін валодае, эксплуатуючы астатніх, у прынцыпе няправільнае. Такой прыватнай уласнасці ўжо даўно няма ні ў адной краіне свету. Сучаснае права прыватнай уласнасці — гэта выключнае, але зусім не бязмежнае права. Частка зямельных правоў у многіх краінах з развітой эканомікай цяпер нацыяналізавана. Так, напрыклад, калі фермер у Вялікабрытаніі вырашыў адысці ад сельскагаспадарчага бізнесу і хоча пабудаваць памяшканне не для сельскагаспадарчых мэт, то яму трэба атрымаць спецыяльны дазвол ад мясцовых улад. У асобных выпадках такі дазвол неабходны і пры ўзвядзенні сельскагаспадарчых будынкаў. Прычым закон, які нацыяналізуе права «развіваць» сельскагаспадарчыя землі ва ўрбаністычных і прамысловых мэтах, быў прыняты ў Англіі яшчэ ў 1947 годзе. Другі прыклад. У Швецыі і шэрагу іншых краін перадаць у спадчыну зямлю можна толькі ў тым выпадку, калі наследнік мае дыплом аб сельскагаспадарчай адукацыі. Можна прывесці мноства іншых прыкладаў.

Мараль — адна. Каб папярэдзіць магчымую спекуляцыю зямлёй і каб яе не скупілі ценевікі, неабходна: па-першае, абмежаваць колькасць набываемай зямлі, як гэта зроблена, напрыклад, у Кодэксе Беларускай ССР аб зямлі — не больш 50 га; па-другое, забараніць перапродаж зямлі і здачу яе ў арэнду — арыенціровачна на працягу 5—10 гадоў: па-трэцяе, устанавіць жорсткія тэрміны асваення зямлі. Напрыклад, два гады. Калі ласка, бярыце, працуйце, атрымлівайце даход.

Што датычыцца трэцяга аргумента прыхільнікаў дзяржаўнай уласнасці на зямлю, якія дапускаюць яе змяненні, нават карэнныя, але катэгарычна супраць прыватнай уласнасці, правамерна задаць пытанне: а якім чынам садзейнічае павышэнню эфектыўнасці выкарыстання зямлі дзяржаўная ўласнасць на яе? І тут мы зноў аказваемся ў палоне чарговай догмы — ілюзіі, што поспех развіцця сельскай гаспадаркі вызначаецца перш за ўсё выбарам правільнай формы ўласнасці — няхай гэта будзе дзяржаўная або прыватная...

Палітэканомія сацыялізму, абгрунтоўваючы міф аб эфектыўнасці дзяржаўнай уласнасці, у лупцоўцы прыватнай уласнасці прыводзіла наступныя аргументы. Маўляў, менавіта прыватная ўласнасць на зямлю абмяжоўвае доступ да яе тых, хто мог бы гаспадарыць на ёй намнога лепш і з-за гэтага зніжаецца агульная эфектыўнасць земляробства. Апрача таго, уласнік незаслужана атрымлівае абсалютную зямельную рэнту, што вядзе да павышэння рознічных цэн на прадукцыю сельскай гаспадаркі. Пры ўмове ж агульнанароднай уласнасці на зямлю дзяржава зможа выдзяляць яе тым, хто будзе найбольш эфектыўна выкарыстоўваць. Знікне абсалютная рэнта на зямлю, цэны на сельскагаспадарчую прадукцыю знізяцца... Што з гэтага выйшла, мы ведаем. Якраз пры вялікай колькасці прыватнікаў ва ўмовах рынку і арэнды зямля пераходзіць з рук у рукі і сканцэнтроўваецца ў тых фермераў, якія найбольш эфектыўна яе выкарыстоўваюць. Пры дзяржаўнай уласнасці калгас ці саўгас, атрымаўшы зямлю ў вечнае карыстанне, не мае права яе прадаць, арандаваць, закласці, абмяняць і г. д. У яго ёсць толькі адна магчымасць: звярнуцца ў дзяржаўныя органы з просьбай аб спісанні зямлі, калі яна прыйшла ў зусім непрыдатны стан. Так і робіцца. Дарэчы, формула вечнага карыстання зямлёй дайшла да нас з позняй Рымскай імперыі. Упершыню з'явіўшыся там, яна перакачавала ў сярэднія стагоддзі і зрабілася формулай феадальнай залежнасці сялянскага земляробства, уключаючы і прыгонную. Рымляне, гэтак жа, як і мы, кіраваліся тым, што неабходна вызначыць пустыя месцы і замацаваць селяніна на зямлі.

Між іншым, буржуазная формула разумення ўласнасці замацавана ў 544-м артыкуле кодэкса Напалеона, дзе сказана, што права ўласнасці ёсць найбольш поўнае права распараджацца і карыстацца рэчамі... Нам жа гэтага не хочацца. І за аснову свайго Закона аб зямлі мы бяром ранейшую феадальную формулу.

Рэчаіснасць даказала, што прыватная ўласнасць на зямлю — гэта абавязковы атрыбут сельскага жыцця, эфектыўнага земляробства. Хоць, яшчэ раз падкрэсліваем, сама па сабе прыватная ўласнасць, без стварэння эфектыўнага механізма яе рэалізацыі, без цывілізаванага яе рэгулявання, — нічога не дае. Як, дарэчы, і дзяржаўная. І пры прыватнай уласнасці на зямлю селяніна заўсёды можна будзе паставіць у невыносныя ўмовы. Уся справа ў тым, якую палітыку ў адносінах да яго будуць праводзіць дзяржава і яе органы. Калі селяніна задушыць непасільнымі падаткамі, ён сам пабяжыць са сваёй зямлі. Гэта ў поўнай меры датычыцца і калгасаў, калі іх працаўнікам нічога не заставалася ад сабранага ўраджаю. Пры такой пастаноўцы пытання важна забяспечыць не столькі прыватную ўласнасць на зямлю, колькі **ўласнасць на выніку працы на ёй.**

Разам з тым, ёсць прыклады эфектыўнага выкарыстання зямлі не прыватнай, а дзяржаўнай уласнасці. Скажам, у Аўстраліі значная частка сельскагаспадарчых зямель знаходзіцца ў дзяржаўнай уласнасці. Але пры гэтым дазволены рынак зямлі. Так, дзяржаўная зямля перадаецца ў арэнду на 99 гадоў пры дазволе продажу арэнднага дагавора. Усё гэта павышае аддачу ад выкарыстання дзяржаўных зямель. У Галандыі, дзе таксама вялікі дзяржаўны сектар зямлі, на працягу 25 гадоў яна здаецца ў наём. І толькі потым дзяржава гарантуе, пры ўмове правільнага выкарыстання, продаж яе фермеру.

Для таго каб змяніць сітуацыю, мала сёння ўвесці толькі прыватную ўласнасць на зямлю, хоць яна і неабходная, мала змяніць форму гаспадарання, перайсці ад калгасаў да фермерства. Галоўнае — даць рэальную эканамічную свабоду вядзення гаспадаркі на зямлі.

Яшчэ адно важнае пытанне: хто будзе займацца рэгуляваннем адносін уласнасці на зямлю? У законах аб зямлі і фермерскай гаспадарцы такім суб'ектам названы мясцовыя Саветы. Але ці правільна гэта? Дзе гарантыя таго, што мясцовы Савет і яго прадстаўнікі будуць кіравацца інтарэсамі справы, а не чым іншым? Да таго ж, гэтыя інтарэсы могуць быць значна менш дзелавымі, чым у старшынь калгасаў. Відавочна, было б больш правільным, каб адносіны ўласнасці на зямлю рэгуляваліся зусім незалежным органам тыпу зямельнага банка, які ажыццяўляў бы ўсе аперацыі па зямлі. Працаваць ён павінен на прадпрымальніцкіх асновах, мець кадастр усіх зямель, ведаць іх кошт і г. д.

І, нарэшце, апошні аргумент — адносна псіхалогіі. Безумоўна, змяненне псіхалогіі вельмі няпростая справа. Але з нечага ж трэба пачынаць. І тут можна спаслацца на прыклад Японіі. Калі ў 1946—1948 гг. амерыканская адміністрацыя правяла рэформу па продажу зямлі ў прыватную ўласнасць, у гэтай краіне, дзе большая палавіна пашы належала памешчыкам і здавалася сялянам у арэнду (г. зн. захоўваліся стогадовыя феадальныя адносіны), вельмі хутка адчуліся змены ў псіхалогіі сялян.

І ў заключэнне некалькі абагульняючых рэмарак. Па-першае, калі мы сапраўды хочам перайсці да эфектыўнай рыначнай эканомікі, то без рынку зямлі гэта зрабіць немагчыма. Адмова ад прыватнай уласнасці на зямлю выключае з рыначных адносін важны сродак вытворчасці.

У краінах з рыначнай эканомікай асноўная частка сельскагаспадарчых зямель знаходзіцца менавіта ў прыватнай уласнасці. І сёння, аб'явіўшы адначасова аб пераходзе да рынку ў рэспубліцы і аб забароне рынку зямлі, мы ўцягваемся ў новы эксперымент, спрабуем сканструяваць новы варыянт рыначнай эканомікі. А як у гэтых умовах праводзіць прыватызацыю, праграма якой ужо заяўлена ў рэспубліцы? Нам, як спецыялістам, гэта не зразумела.

У дыскусіях аб прыватнай уласнасці на зямлю, у прынятых у рэспубліцы законах аб уласнасці, аб зямлі наглядна праявіліся многія характэрныя ўласцівасці нашай грамадскай свядомасці — яе аднамернасць, дыскрэтнасць, няздольнасць прагназіраваць будучае развіццё падзей. А логіка грамадскіх сувязей больш складаная. Так, увядзенне прыватнай уласнасці на зямлю — крок, безумоўна, неабходны, але ў той жа час, як адзначалася ўжо, сам па сабе яшчэ яўна недастатковы. Па-першае, прыватнік (дробны або сярэдні землеўладальнік-вытворца) нават пры высокай тэхузброенасці — не універсал: яму цяжка самастойна вырашаць усе пытанні (пошук пакупнікоў, пастаўшчыкоў і г. д.). Па-другое, прыватнік вельмі глыбока інтэгрыраваны ў сістэму грамадскай вытворчасці — і па тэхналагічных сувязях, і па эканамічных. А з гэтага вынікае, што сам па сабе ён не выжыве, значыць, будзе вымушаны каапеавацца з такімі ж вытворцамі, як і сам, з пастаўшчыкамі, спажыўцамі. Але гэта не што іншае, як новая якасць каапеавання сельскай гаспадаркі. Дарэчы, аб такім яе развіцці найперш і гаварылі нашы рускія эканамісты — Чаянаў, Кандрацьеў. Уся сусветная практыка пайшла па гэтым шляху развіцця. Мы ж, выпаўшы з агульнага кантэксту, пайшлі сваёй дарогай... Вось ужо сапраўды: «Няма прарока ў сваёй айчыне».

Ясна таксама і тое, што без стварэння спрыяльнага асяроддзя (фінансава-крэдытных ільгот, пратэкцыяніцкіх праграм, добразычлівага ідэалагічнага асяроддзя, устойлівай палітычнай сітуацыі і г. д.) рэформа ў сельскай гаспадарцы асуджана, як асуджаны і кінуты на волю лёсу прыватнік.

Вось каротка ўсё, што мы хацелі сказаць аб «няшчаснай» прыватнай уласнасці. А можа, ёй яшчэ пашанцуе?

А. МОРАВА,
загадчыца аддзялення Інстытута эканомікі АН БССР,
Я. МЯДЗВЕДЗЕЎ,
старшы навуковы супрацоўнік,
кандыдаты эканамічных навук.

Я — за калгас

Я шчыра ўдзячны лёсу, які звёў мяне з выдатнымі працаўнікамі-хлебаробамі — людзьмі памяркоўнымі, грунтоўнымі ў сваіх разважаннях, па-жыццёваму мудрымі. Маім крэда стала парада з імі па самых розных пытаннях.

Без перабольшання скажу, што гэтаму ў многім навучыўся ў Фёдара Цімафеевіча Шукайлава, былога, вядомага не толькі ў Добрушскім раёне, але і на ўсёй Гомельшчыне, старшыні калгаса «Абарона», дзе я пасля заканчэння Беларускай сельгасакадэміі 12 гадоў працаваў галоўным заатэхнікам. Калі ў 1978 годзе мяне выбралі старшынёй калгаса імя Кірава, прывычка звяраць рашэнні з думкай людзей стала няпісаным правілам.

Таму, шмат начытаўшыся ў газетах і наслухаўшыся па радыё і тэлевізары разважанняў асобных дзеячаў аб тым, што неабходна ліквідоўваць калгасы і саўгасы, а зямлю прадаць (з чым я рашуча не згодзен), усямерна развіваючы фермерства, я і пацікавіўся ў вяскоўцаў: як жа яны ставяцца да гэтага вельмі важнага пытання?

Умудроныя жыццёвым вопытам, пенсіянеры Кузьма Якаўлевіч Курдзесаў, браты Павел Іванавіч і Фёдар Іванавіч Атрошчанкі, першаму з якіх споўнілася 80, а двум другім перавалілa за 70 гадоў, адразу ўспомнілі свае аднаасобныя гаспадаркі, параўналі іх з калектыўнымі жыццём і працай і толькі ўсміхнуліся: маўляў, каму гэта трэба? А даяр-пяцітысячнік Рыгор Іванавіч Пархоменка, сярэднемесячная зарплата якога дасягае тысячы рублёў, сказаў прама:

— Калектыўная праца жыццё цікавейшым робіць, больш разнастайным. А быць фермерам? Навошта? Стварыце калгасніку належныя ўмовы, правільна арганізуйце справу, навядзіце ва ўсім парадак — і вы ўбачыце, на што здатная калектыўная гаспадарка.

— Фермер жа лепш арганізуе вытворчасць, — спрабаваў «падзавесці» я вяскоўцаў. — Так даказваюць вучоныя, спецыялісты.

— Тыя вучоныя і «спецы» сельскую гаспадарку ведаюць па патэльнях ды катлетах, — быў адказ. — Чаму вырашаюць за нас? Хоць бы адзін у вёску прыехаў і асеў тут, хоць бы адзін з іх стаў фермерам...

Скажу шчыра, я падтрымліваю гэтыя разважанні, хоць не маю нічога супраць фермерства як адной з форм гаспадарання. Няхай будзе і фермер, але каб не ператварыўся ў таго рвача, якімі сталі многія кааператары. Няхай ён бярэ запушчаную зямлю і стварае на ёй квітнеючую гаспадарку. Але ж давайце скажам шчыра і прама: для гэтага фермеру патрэбны трывалыя веды па агранаміі, заатэхніі, эканоміцы, механізацыі, па бухгалтарскаму ўліку і г. д.

Селянін жа кажа: а хто спытае нас, чаго мы хочам? А хочам мы толькі таго, каб нас не эксплуатавалі, а далі поўную свабоду ўсім калгасам і саўгасам. І тады мы паглядзім яшчэ, у каго будзе вышэйшая выпрацоўка, хто створыць лепшыя ўмовы для вяскоўцаў — калгасы, саўгасы ці фермеры?

У сувязі з гэтым дарэчы будуць вось такія факты. У нас на ферме кожны працаўнік атрымлівае 20 тон свініны ў год. Якому фермеру гэта пад сілу?

Далей. Няўжо фермер будзе клапаціцца аб вяскоўцах гэтак жа, як калгас? Маю на ўвазе тое, што ім трэба стварыць належныя ўмовы для жыцця, працы і быту. У нашай гаспадарцы, напрыклад, ёсць дамы механізатара, энергетыка, жывёлавода, сауна, заканчваем будаваць кафэ, дзейнічаюць школа, клуб. Іх, як і жыллё для многіх калгаснікаў, пабудавалі ўласнымі сіламі і за свой кошт. Клапоцімся аб людзях і тады, калі дапамагаем засяваць іх асабістыя ўчасткі, убіраць з іх ураджай. А заробкі? Менш дзесяці рублёў у дзень у нас ніхто не атрымлівае. Людзі маюць і выхадныя, і водпускі.

Дык навошта ім купляць зямлю, станавіцца фермерамі, праца якіх, нікому не сакрэт, — хлеб нялёгкі? Не ведаю, як і хто верыць «тэарэтыкам» сельскай гаспадаркі, якія выраслі на гарадскім асфальце, а ўпарта дзяруць горла за ліквідацыю калгасаў і саўгасаў. Нашы вяскоўцы — гарой за калектыўную працу.

В. КУРПАТАЎ,
старшыня калгаса імя Кірава Добрушскага раёна.

АПОШНЯЯ ІНФАРМАЦЫЯ ад 18 да 18 СУТАК

«ЗАЙЦОЎ» СТАЛА МЕНШ

САЛІГОРСК. (А. Драздоў). Толькі за апошні час на сто тысяч рублёў узраслі даходы аўтобуснага парка г. Салігорска ад рэалізацыі праязных білетаў і талонаў. А штрафаў за бясплатны праезд паступіла 21 тысяча рублёў.

У многім гэта заслуга групы няштатных кантралёраў, якую ўзначальвае начальнік калоны гарадскіх аўтобусаў Сяргей Канстанцінавіч Сінягуб. Дваццаць адзін няштатнікі з 19 маршрутаў штомесяц уносяць у касу аўтапарка па пяцьсот рублёў штрафаў кожны. Згодна з дагаворам, 75 працэнтаў грошай аўтапарк ім вяртае.

УВАСКРЭСЛІ З НЕБЫЦЦЯ

ЖЛОБІН. Больш як сто выхадцаў з Сямёнаўскага раёна Чарнігаўскай вобласці загінулі ў час вызвалення ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў Жлобінскага раёна. Тут яны і былі пахаваны ў брацкіх вайсковых магілах на тэрыторыі Дабрагашчанскага сельсавета.

— Амаль паўстагоддзя на радзіме загінуўшых пра іх не ведалі. І толькі дзякуючы намаганням члена жлобінскай раённай камісіі па стварэнню кнігі «Памяць» Пятра Крычэнкі гэты факт стаў вядомым на Украіне. Жлобін наведала вялікая група тых, чые родныя і блізкія назаўсёды засталіся ляжаць у беларускай зямлі. Госці з Украіны сардэчна дзякавалі жыхарам Дабрагашчанскага сельсавета, запрасілі іх да сябе ў госці на Чарнігаўшчыну на цырымонію сімвалічнага перапахавання.

КЛОПАТЫ АБ ІНВАЛІДАХ

МАГІЛЁЎ. У апошні час зроблена немала для сацыяльнай абароны такой часткі насельніцтва, як інваліды. Але і зараз многія з іх не могуць набыць прафесію, заняцца якой-небудзь карыснай дзейнасцю.

Дзеля гэтай мэты пры Магілёўскім гарадскім праўленні Беларускага таварыства інвалідаў створаны цэнтр прафесіянальнай і сацыяльнай рэабілітацыі. Ён уключае ў сябе аддзел вучэбных груп і курсаў перакваліфікацыі, аддзел па аказанню транспартных, медыцынскіх і сацыяльных паслуг (рамонт, уборка кватэры і г. д.) паслуг і аддзел па супрацоўніцтву з прадпрыемствамі па стварэнню спецыялізаваных рабочых месц для інвалідаў. Што ж, усё гэта добра, але будзем памятаць, што нават цэнтр не заменіць нашай простай чалавечай увагі да гэтых людзей.

НЯЎЖО КВАТЭРЫ НЕ ПАТРЭБНЫ?

БЫХАЎ. Кіраўніцтва Быхаўскай ПМК-85, якое актыўна падтрымлівае прафсаюзны камітэт, вырашыла прапанаваць сваім працаўнікам магчымасць набыць кватэры, у якіх яны жывуць зараз, ва ўласную маёмасць.

Ужо распрацаваны спецыяльны дакумент аб куплі-продажы дамоў, а таксама адна-, двух-, трох- і нават чатырохпакаёвых кватэр. Створана і ацэначная камісія. Аднак меліяратары з прыватызацыяй жылля не спяшаюцца. Пакуль яшчэ не паступіла ніводнай заявы аб жаданні набыць дзяржаўную кватэру ва ўласную маёмасць.

БІЗНЕСМЕНЫ З РАЙСЕЛЬГАСХІМІІ

ШЧУЧЫН. (М. Сасноўскі). Мясцовая райсельгасхімія аказалася сапраўднай скарбонкай для сучасных прадпрымальнікаў. Ініцыятыўныя работнікі, акрамя сваёй прадпісанай дзейнасці, не пашкадавалі часу і сіл для развіцця мноства іншых вытворчасцей.

Створаны тут кааператыў «ВІС» выдае штодзённа па 5 кубаметраў шлакаблочных блокаў. Створана малое прадпрыемства па тэхабслугоўванню легкавых аўтамабіляў. Не забыліся рабочыя і пра сваіх жанчын: яны заняты ў цэху па пашыву тэхнічных швейных вырабаў.

З вось райсельгасхімія заключыла дагавор з мінскім ВА «Таір» аб стварэнні СП па вытворчасці поліэтыленавай плёнкі. Першая прадукцыя з'явіцца ўжо ў гэтым месяцы. Мяркуемая прадукцыйнасць — 80 кілаграмаў плёнкі ў гадзіну. Акрамя таго, дамоўлена, што сумесна з «Таірам» і польскім кааператывам будзе наладжаны выпуск пакетаў. У гэтым выпадку польскі бок паставіць абсталяванне, райсельгасхімія — памяшканне, а «Таір» зойме месца пасрэдніка ў гаспадарчых сувязях.

«МАЛЬБАРА» ДОБРА, А МАХОРКА ЛЕПШ

ІРКУЦК. (ІАН). Вялікі выбар замежных цыгарэт у магазінах коштам ад 6 да 25 рублёў за пачак не зняме, на жаль, праблем курцоў. Айчыннай таннай прадукцыі па-ранейшаму няма.

Каб неяк выйсці з такога становішча, сібіракі вырашылі адрадзіць традыцыю вырошчвання махоркі на сваіх садовых участках. Яны прарошчваюць расаду ў парніках, а потым высаджваюць яе на грады.

Іркуцкае аб'яднанне «Сортнасенагародніна» прадае насенне і дае парады па доглядзе за тытунёвымі раслінамі. Спецыялісты нагадваюць у гэтай сувязі, што з тытунёвай сыравіны можна вырабляць і махорку для курэння, і махорку для нюхання і жавання.

Можа, жаванне махоркі, сапраўды, дапаможа вырашыць праблему?..

РАЗ ЦАГЛІНКА, ДВА ЦАГЛІНКА— БУДЗЕ ДОМ

АШМЯНСКІ РАЁН. (А. Дук.). Ужо ў гэтым годзе дасць сваю першую прадукцыю новы міжгаспадарчы завод па вырабу цэглы, будаўніцтва якога завяршаецца на Ашмяншчыне.

Штогод прадпрыемства будзе пастаўляць будаўнічым арганізацыям не менш васьмі мільёнаў штук цэглы. Гэтага дастаткова, каб ліквідаваць праблему з будматэрыяламі ў гаспадарках раёна.

Завод узводзяць спецыялісты Мінмантажспецбуда і рабочыя мясцовай ПМК-160.

Тайм-аўт

ПЕРШЫЯ ПАЯДЫНКІ — СЁННЯ

У Мінскім Палацы тэнісу пачынаюцца фінальныя спаборніцтвы X летняй Спартакіяды народаў СССР па барацьбе самба.

У паядынках сустрэнуцца ўсе мацнейшыя самбісты краіны. Сярод іх чэмпіёны свету В. Казлоўская, В. Япрынцаў, В. Бухвал, чэмпіёны Еўропы Н. Цыпандзін, Н. Багіраў, Э. Грамс, пераможцы першынства свету сярод юніёраў Д. Бажко, В. Чэрнік і іншыя славутыя барцы з Беларусі.

Спаборніцтвы сярод жанчын працягнуцца да 10 чэрвеня, а мужчыны будуць «высвятляць адносіны» з 13 па 16 чэрвеня.

У гэтых спаборніцтвах ёсць адна акалічнасць: адначасова з медалямі Спартакіяды СССР сёлета разыгрываюцца і медалі чэмпіяната краіны. Як паведамлялася ўжо ў друку, такое сумяшчэнне двух буйных турніраў выклікана эканамічнымі цяжкасцямі.

Для тых, хто захоча «хварэць» за ўдзельнікаў цікавых паядынкаў, нагадаем: праходзіць будуць спаборніцтвы з 11.00 да 17.00 штодзённа.

Выпуск падрыхтавалі: У. ГОЙТАН, І. КАРНЕЙ, С. СУЛКОЎСКІ, А. СЛАНЕЎСКІ, А. КОКТЫШ.
Нашы тэлефоны: 32-44-02, 32-60-13, 32-31-98.

«Анегін быў лішнім чалавекам?»

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

А што, бацькоў да гэтага прывучалі, так патрабавалася. «Кветкі жыцця» пачыналі апрацоўваць з дзіцячага садка, наступнай была школа. Правадыры разумелі: маладой генерацыі трэба грунтоўна ўбіць у галаву, што наша краіна, наш лад жыцця — самыя-самыя. Чым больш яны такімі не з'яўляліся, тым больш моцна трэба было ўбіць, увагнаць і заліць бетонам. Так што ў школы была вельмі пэўная задача: вымуштраваць новую партыю паслухмяных «вінцікаў». Для гэтага мэтазгодна было як бы адарваць дзяцей ад бацькоў, перакласці адказнасць за іх лёс на школу. Адсюль, дарэчы, пайшоў крылаты выраз: а куды школа глядзела? Павінен адзначыць, для свайго часу выраз быў цалкам справядлівы...

Асобная тэма — самі настаўнікі. Дасведчаны: многім з іх сарвацца, накрычаць на вучня, іншы раз пусціць у ход рукі — вельмі проста. І ведаю чаму. Бо рабіць «вінцікі» прымушаны менавіта яны. А гэта звязана з насіллем — назавём рэчы сваімі імёнамі. А насілле — гэта такая штука, што б'е і па тым, хто яго ўчыняе. Дарма нічога не праходзіць. Ну, сапраўды: дзецям хочацца рухацца, бегаць, крычаць,—словам, рабіць тое, што робяць усе дзеці. Замест гэтага іх водзяць ледзь ці не строем. Спартзала вечна занята, у калідорах надта не разбяжышся. Дзе б што ні здарылася, спачатку высвятляюць, чый клас, потым настаўнік запрашаецца ў кабінет дырэктара на інтымную размову. Часта яна заканчваецца вымовай. Адна, другая, трэцяя, стоп! Можна і звальняць.

І выходзіць, што самы лепшы настаўнік не той, каго любяць і паважаюць дзеці, а той, у каго яны ціха сядзяць. Той, хто жывую душу паспяхова спрабуе ўціснуць у футляр інструкцый і распарадку дня. Так спакойна. Як на могілках.

Можна зразумець настаўніка, змардаванага сшыткамі, планамі і вечным страхам зрабіць штосьці не так. Ён такая ж ахвяра, як і дзеці. Можна, дарэчы, усё зразумець. Няясна адно: дзе ўзяць самастойных, моцных, адказных, падрыхтаваных да нялёгкага жыцця людзей? Краіну не зробяць шчаслівай людзі, якія прывыклі хадзіць строем. Яны могуць добра ці дрэнна выконваць каманды. Ці могуць яны адказваць за сябе і за свае ўчынкі?..

У восьмым класе нам задалі сачыненне на вольную тэму. Я апісаў адзін школьны дзень. З гумарам апісаў, стараўся. Калі настаўніца чытала класу маё сачыненне, аднакласнікі вельмі весяліліся. Тым больш дзіўна і горка мне было чуць потым металічна-рубленыя, упэўненыя фразы: «Гэта паклёп! Брудны паклёп на савецкую школу!» Памятаю, ледзь не заплакаў, з урокаў збег, можа тыдзень перажываў. І ўлічыў асабістую памылку, больш не «дысідэнцтвававаў», пісаў, як вучылі, накшталт «вобраз Карчагіна мне вельмі блізкі», а «Анегін быў лішнім чалавекам».

Зразумела, тая гісторыя не змяніла маёй сутнасці (характар можна толькі зламаць), я своечасова зразумеў, што трэба ведаць, дзе і каму выказваеш свае думкі. Дзякуй за ўрок. Першы і самы каштоўны вопыт даказаў: лепш прамаўчаць, чым сказаць тое, за што потым будзе сорамна. Толькі вось думаю цяпер — што ж гэта за школа такая ў нас была? Чаму вучыла? Як чалавеку стаць горшым, чым ён ёсць? Паклаўшы руку на сэрца, ці не сапраўды гэта так? Былі і ёсць асобы. І сярод настаўнікаў, і сярод вучняў. І іх нямала. Але ж і ім перашкаджала агульная накіраванасць на нівеліроўку навучальнага працэсу...

Ну, добра, выпадак крайні, суіцыд, як кажуць медыкі, спроба самазабойства. Іх не так многа. Тым не менш, яны нас, здаецца, нічаму не вучаць. Прашу прабачыць за прыклад: у Лондане сабака пакусаў дзяўчынку: ледзь не на наступны дзень прэм'ер-міністр выступіў у парламенце з ініцыятывай аб законапраекце па забароне ўвозу на востраў некаторых парод сабак. Нас ужо мала хвалююць дзесяткі забітых кулямі, сотні загінуўшых пад коламі — хто зацікавіцца лёсам нікому не вядомай дзяўчынкі з правінцыяльнага гарадка Н.? Ці вы думаеце, што прэзідэнт пасля гэтага прыме нейкі надзвычайны дэкрэт? Я — не думаю. Не да таго.

Дык што нам рабіць?..

P. S. Калі матэрыял ужо быў «на машынцы», мне стаў вядомы яшчэ адзін выпадак з жыцця ўсё той жа школы. Дзяўчынка (зноў дзяўчынка) забыла дома дзённік, у які настаўніца мела намер паставіць «двойку». Дзяўчынка была выведзена перад класам і—«справядлівасць» усё ж святкавала перамогу — настаўніца намалявала гэту «двойку» на лбе дзяўчынкі. Настаўніца маладая, але справа не ў вопыце, як вы разумееце. Каго выхоўвалі, таго і выхавалі. Мэта дасягнута...

Сяргей ШАЎЦОЎ.

ПЛАНЕТА. ЛЮДЗІ І ПАДЗЕІ

УСЕ БАЧЫЛІ ТОЕ, ЧАГО НЕ БЫЛО

ЛУСАКА. Работнікі метэаралагічнай станцыі ў замбійскім горадзе Касма на працягу 5 гадзін у мінулы панядзелак назіралі ў небе на вышыні звыш 4 тысяч метраў дзіўны прадмет, які нагадваў велізарны сталёвы шар.

Спачатку, паведаміла ў сераду замбійскае інфармацыйнае агенцтва ЗАНА, у супрацоўнікаў станцыі паявілася думка аб тым, што гэта метэаралагічны зонд, запушчаны іх калегамі ў суседнім Мазамбіку. Аднак пасля таго, як звязаліся з тымі па тэлефоне, высветлілася, што мазамбікцы такіх паветраных шароў наогул не маюць. Да таго ж, размеры для любога падобнага метэаралагічнага прыбора былі надта салідныя: дыяметр шара нават на такой вышыні перавышаў дзесяткі метраў, з яго ніжняй часткі звісаў металічны трос. Калі замбійскія спецыялісты выпусцілі ў неба на вялікай адлегласці ад НЛА два паветраныя шары, прызначаныя для вызначэння скорасці і напрамку ветру, тыя па чарзе ўзарваліся. Такога, як заявілі самі метэаролагі, яны не назіралі ніколі.

Шар невядомага паходжання, з'явіўшыся ў замбійскім небе ў 8.00 раніцы па мясцоваму часу, у 13.00 пачаў паступова ўзнімацца і знік. Трэба таксама звярнуць увагу на інфармацыю ЗАНА аб тым, што радары замбійскіх ВПС не змаглі зафіксаваць гэты прадмет, г. зн. складвалася ўражанне, што яго наогул няма. Тым не менш выкліканыя на месца ваенныя самі назіралі загадкавы аб'ект у небе.

ЗАМАХ НА «ПРЭЗІДЭНТА»!

НЬЮ-ЙОРК. «У выніку няшчаснага выпадку ў прэзідэнта Джорджа Буша адламаліся два пальцы, ёсць шматлікія парэзы і драпіны на кісці правай рукі і на твары», — паведаміў журналістам куратар аднаго з музеяў у гарадку Клермант у штаце Фларыда Стыў Мілер.

Чаму пра такі экстраардынарны выпадак інфармаваў чалавек, які, здавалася б, не мае дачынення да аховы прэзідэнта і наогул для яго асобы? Справа ў тым, што ў распараджэнні С. Мілера знаходзіцца не просты музей, а збор васковых фігур усіх амерыканскіх прэзідэнтаў. І гаворка ў яго паведамленні ішла, натуральна, пра васковую імітацыю 41-га прэзідэнта краіны.

Што ж здарылася ў музеі? Паводле слоў яго прадстаўнікоў, з панядзелка на аўторак статуя Дж. Буша ўпала на падлогу — занадта слабымі аказаліся сучляненні ў каленных суставах. І калі С. Мілер паведаміў, што ўсё абышлося лёгкімі драпінамі, дык, згодна з заявамі іншых супрацоўнікаў экспазіцыі, стан фігуры «блізкі да крытычнага — адвалілася галава».

Дарэчы, пашкоджанні лялькі амаль ліквідаваны. Як адзначае агенцтва ЮПІ, «засталося толькі пальцы на месца прыклеіць».

ПРЫВІТАННЕ З БУТЭЛЬКІ

АТАВА. Аказваецца, такое магчыма не толькі ў прыгодніцкіх раманах Жуля Верна. Закаркаваная бутэлька з запіскай унутры, кінутая ў ваду ў паўночнай частцы Ціхага акіяна, праз 10 месяцаў была вылаўлена на намібійскім беразе Афрыкі, зрабіўшы падарожжа прынамсі ў 30 тысяч кіламетраў.

Сямейная пара Саліванаў з Калгары не вельмі разлічвала на поспех, калі ў час круізу ў ліпені мінулага года муж напісаў запіску з пажаданнем шчасця таму, хто вылавіць бутэльку ў акіяне, і з просьбай накіраваць ім паштоўку. Тым не менш яны атрымалі гэтымі днямі вестку з Намібіі ад Татзінса Франсуа, які ў красавіку падабраў бутэльку з-пад віна і са здзіўленнем знайшоў у ёй прывітанне з Канады.

Прафесар акіянаграфіі з універсітэта Брытанскай Калумбіі Уільям Хсі быў ўражаны гэтым фактам гэтак жа, як і Саліваны. Такое 10-месячнае падарожжа па некалькіх акіянах — проста цуд, сказаў ён, калі, вядома, нехта не вылавіў бутэльку непадалёк ад Канады і потым не кінуў зноў каля афрыканскага берага. Але ў такое тлумачэнне таксама цяжка паверыць.

Швейцарыя. Фігуру, што нагадвае абрысы рыбы-зоркі, утварылі пяць прагулачных цеплаходаў на возеры Канстанса (на здымку).

КАМУ НЕЛЬГА, А КАМУ...

МАНІЛА. У цяжкім становішчы аказаліся манільскія паліцэйскія. Знаходзячыся на дзяжурстве ў грамадскіх месцах, яны цяпер не могуць дазволіць сабе закурыць без рызыкі быць пакаранымі за парушэнне пастановы гарадскіх улад. З другога боку, ім забаронена пакідаць месца дзяжурства. Паліцэйскія запатрабавалі ад свайго начальніка дадатковых тлумачэнняў наконт гэтай сітуацыі.

Калі філіпінскія журналісты пацікавіліся рэакцыяй паліцэйскага начальства на цяжкасці падначаленых, яны ўбачылі сінія ад тытунёвага дыму пакоі — дымілі цыгарэтамі старшыя афіцэры паліцыі. Асабістыя кабінеты службовых асоб, аказваецца, не падпадаюць пад дзеянне пастановы ўлад.

Падрыхтавана па матэрыялах ТАСС.

ЛЮДЗІ МІЛАСЭРНЫЯ

ШЭРАН МОР І ЯЕ СЯМ'Я

Бяда збліжае людзей. У нашай рэспубліцы пасля чарнобыльскай трагедыі з'явілася за мяжой шмат сяброў, якія лічаць сваім абавязкам дапамагаць тым нашым землякам, якіх закранула гора. Вялікія адлегласці, моўныя бар'еры і дзяржаўныя граніцы — не перашкода для міласэрных людзей. Давайце пазнаёмімся з амерыканкай Ш. Мор, як мне здаецца, яркім прадстаўніком гэтай высакароднай, без перабольшвання, лепшай часткі чалавецтва. Ёй слова:

— Сёння я наведала Батанічны сад у Мінску. Прыгажосць вясны, прыроды, жыцця зачароўвала. І неяк не верылася, што зусім побач — смерць, страшэнныя хваробы. Калі я любавалася блакітнымі кветкамі, мне ўспаміналіся блакітныя вачаняты дзяцей, многіх з якіх, магчыма, неўзабаве забярэ смерць. Я бачыла ў садзе лебедзяў, якія плавалі ў сажалцы, іншую прыгажосць, але ніяк не магла забыць тых маленькіх хлопчыкаў і дзяўчынак. Я зноў і зноў думала пра іх і адчувала востры фізічны боль. Не магу ўявіць сябе на месцы маці гэтых дзяцей. Мне толькі ад такой думкі становіцца страшна.

За час паездкі я сустракалася з такімі жанчынамі, мне іх вельмі шкада. Не забуду адну маці, літаральна забітую горам. Адно яе дзіця памерла ўжо, другое — цяжка хворае. Я абняла яе, спрабавала суцешыць, не вытрымала і заплакала разам з ёй.

І кожнае хворае дзіця, вочы якога я бачыла, мне здаецца маім унукам, блізкім мне чалавекам. І мая перакананасць у неабходнасці дапамагаць дзецям Беларусі, якіх закранула чарнобыльская бяда, становіцца ўсё мацнейшай. Я ўдзячная Богу за прывілею быць побач з вамі, рабіць усё магчымае, каб аблегчыць гора вашых людзей. Я адчуваю, што гэтыя дзеці ўсё глыбей уваходзяць у маё сэрца.

Так пранікнёна гаварыла мне Ш. Мор перад ад'ездам у ЗША. Яна вельмі спяшалася, але знайшла некалькі хвілін, каб падзяліцца ўражаннямі аб апошняй паездцы па Беларусі.

— Я і члены маёй сям'і, нашы сябры ў час візітаў у Беларусь наведваем забруджаныя радыяцыяй раёны, медыцынскія інстытуты, бальніцы, паліклінікі, дзе лечацца вашы людзі, — працягвала Ш. Мор. — Мы абавязкова пасля кожнай паездкі расказваем сябрам і знаёмым, перадаём інфармацыю дабрачынным арганізацыям аб тым, чым яны могуць дапамагчы, што павінны зрабіць у першую чаргу.

Мы прыехалі да вас па запрашэнню Беларускага дзіцячага фонду, які аказаў нам вялікую гасціннасць, склаў для нас цікавую і разнастайную праграму. Хочацца таксама падзякаваць міністру замежных спраў Беларусі Пятру Краўчанку за ўсямернае садзейнічанне нашай справе.

Мы неаднойчы бывалі ў Беларусі, будзем прыязджаць яшчэ. У чэрвені мяркуецца візіт у вашу рэспубліку вялікай дэлегацыі амерыканцаў. У яе саставе будуць бізнесмены, урачы, грамадскія дзеячы. Не ведаю, ці прыеду сама, але мой муж або сын пастараюцца быць у вас у чэрвені. І ўвогуле, мы будзем сюды пастаянна прыязджаць, пакуль б'юцца нашы сэрцы, — сказала Ш. Мор у заключэнне.

Вельмі хацелася распытаць пра яе мужа і сына, але часу ўжо не заставалася. Таму расказаць аб гэтай дзіўнай сям'і я папрасіў У. Ліпскага, старшыню Беларускага дзіцячага фонду, які добра ведае Мораў, сустракаўся з імі ў Амерыцы.

— Чарнобыль — гэта бяда планетарнага маштабу, якая ў многім яшчэ непазнаная, гэта надзвычай вялікая трагедыя ўсіх зямлян. Адным пацярпеўшым не справіцца з вынікамі катастрофы. Яна нібы лакмусавая паперка правярае кожнага чалавека — не абавязкова жыхара нашай рэспублікі ці краіны — на чалавечую годнасць, — гаворыць У. Ліпскі.— І, цікава, што першымі адгукнуліся за мяжой на наша вялікае гора людзі міласэрныя, хрысціяне ў душы, у сэрцы. Напрыклад, амерыканская сям'я Мораў з Нью-Йорка: Пол — пастар царквы Святога Георгія, яго жонка — Шэран Мор і сын Пол, якому сёлета споўнілася 18 гадоў. Дарэчы, жартам мы завём яго Пал Палычам. Вось гэта сям'я актыўна займаецца дапамогай дзецям — ахвярам Чарнобыля.

Мы пазнаёміліся з гэтымі сімпатычнымі амерыканцамі восенню мінулага года. За гэты час члены сям'і ўжо восем разоў наведалі нашу рэспубліку. Прыязджаюць яны па чарзе: то муж з сынам, то жонка, то іх сябры. Але кожны раз яны вязуць, як цяпер гаворыцца, гуманітарную дапамогу. І яна даволі адчувальная. У апошні свой візіт Шэран прывезла медыкаментаў, вітамінаў, абсталявання, шмат іншага на 108 тысяч долараў!

Уладзімір Сцяпанавіч робіць паўзу, нібы падкрэслівае названую лічбу, потым працягвае:

— Тут хочацца вось пра што сказаць. Час ад часу чуюцца сярдзітыя галасы, што мы, маўляў, на прыём гэтых дэлегацый трацім шмат грошай, якія можна было б выкарыстаць лепшым чынам. Але ж з рахунку № 707, куды паступаюць ахвяраванні дзецям, мы не бяром ні капейкі. На зарплату супрацоўнікаў фонду, правядзенне пленумаў, сустрэч, прыём замежных гасцей і дэлегацый зарабляем самі. Пры фондзе дзейнічаюць кааператывы, выдавецтвы выпускаюць літаратуру з нацэнкай, нейкі працэнт ад якой ідзе нам. Выдаём паштоўкі, значкі, выходзіць наша газета «Дзеці і мы».

Затраты на прыём замежных гасцей акупляюцца рэспублікай у дзесяткі разоў! У адзін са сваіх візітаў Шэран Мор прывезла нам паглядзець справаздачу: колькі і чаго яе сям'я і іх аднадумцы прывезлі ў Беларусь. Аказалася, больш чым на мільён долараў. І гэта сабрала толькі адна сям'я! Дзякуй ім вялікае за дапамогу, за сардэчнасць, дабрыню, бескарыслівасць. Сабраць столькі ахвяраванняў, паверце, звычайнай амерыканскай сям'і зусім не проста.

Я быў у Нью-Йорку ў царкве пастара Мора на пяцігоддзі чарнобыльскай трагедыі. Ён загадзя разаслаў запрашэнні, у якіх паведамляў, што 26 красавіка будзе служба, прысвечаная дзецям — ахвярам Чарнобыля. У прызначаны час сабраліся людзі розных узростаў. Паказалі фільмы пра ахвяры Чарнобыля, якія проста ўразілі прысутных. Выступіў Пол Мор-малодшы. Ён расказаў аб сваёй паездцы ў Беларусь, якая дыяметральна змяніла яго ўяўленні аб нашай краіне. Цяпер ён вырашыў прысвяціць сваё жыццё дзецям Беларусі.

Далі слова і мне. Я прачытаў ім своеасаблівую чарнобыльскую малітву, у якой выказаў усё, што было на душы. У прыватнасці, сказаў: няхай Бог, калі ён існуе, згуртуе ўсіх людзей на дапамогу чарнобыльцам, натхніць сям'ю Мораў, абароніць яе ад хвароб і нястач на многія гады.

Закончылася служба ў царкве зборам ахвяраванняў беларускім дзецям. У Мораў ёсць свая радыёстанцыя, якая выходзіць у эфір штодзень у абед. Яе вядучыя заклікаюць амерыканцаў далучыцца да ўдзелу ў міжнароднай дапамозе Беларусі. Вось якая гэта цікавая сям'я.

Л. ЛАХМАНЕНКА.

Спорт

Дзіўны «Днепр» пры добрым... футболе

У прыхільнікаў мінскага «Дынама» — прыўзняты настрой. Сапраўды, цяжка прыгадаць ужо, калі наша каманда выйгравала два матчы запар у сапернікаў, якія — без перабольшання — уваходзяць у эліту айчыннага футбола... І не толькі, бадай, айчыннага: гучныя перамогі «Спартака» і днепрапятроўскага «Дняпра» ёсць у іх біяграфіях і на міжнароднай арэне.

А тут, без аглядкі на тытулы і прызнанне, спачатку спартакаўцаў, а праз тры дні — і днепрапятроўцаў прымушае «выкінуць белы ручнік» «Дынама» з Мінска — на сённяшні дзень, на думку многіх аўтарытэтных спецыялістаў і маіх калег — журналістаў, сярэдненькі клуб вышэйшай лігі... Не буду пакуль што ўступаць з імі ў палеміку: лічыцца такім у вышэйшым футбольным грамадстве краіны дынамаўцы далі ў многім падставы самі. Дай Бог, як кажуць, прыняць гэтыя дзве бліскучыя перамогі за пункт адліку адраджэння флагмана беларускага футбола. Сапраўды: а чаму б не вярнуцца ў эліту і мінчанам!

Тое ж, што, як любіць гаварыць настаўнік «Дынама» Эдуард Малафееў, матэрыял для гэтага ёсць,— несумненна. Так, некалькі крыўдна чуць у адносінах да жывых людзей «мёртвае» слова «матэрыял», аднак, нарэшце, змаглі пераканацца ўсе: за спінамі ветэранаў-дынамаўцаў, адны з якіх падаліся ў замежныя ваяжы, а другія — сыходзяць са спартыўнай арэны па ўзросту, вырасла надзвычай добрае маладое папаўненне. У прыватнасці, у матчы з «Дняпром» аднымі з лепшых на полі ў радах дынамаўцаў былі яшчэ ўчарашнія дублёры — Эрых Яхімовіч, Аляксандр Лухвіч, Уладзімір Журавель... Не сапсавалі гульні і выйшаўшыя на замену іх равеснікі Яўген Кашанцаў і Аляксандр Тайкоў. А ім, дарэчы, крыху больш як па дваццаць...

Ну, а галоўнай дзеючай асобай — у самым добрым сэнсе слоў — стаў у той вечар, несумненна, 37-гадовы ветэран беларускага футбола Віктар Сокал. Трынаццаць папярэдніх матчаў, праведзеных мінчанамі ў сёлетнім першынстве, капітан каманды Сокал трымаўся ў цяньку: падыгрываў маладзейшым партнёрам, зрэдку спрабаваў наладзіць атаку... Мала што атрымлівалася, і многія перыядычныя выданні (у тым ліку, дарэчы, і «Звязда») вынеслі свой катэгарычны вердыкт: час Віктару на заслужаны адпачынак... Сапраўды: не забіць амаль за ўвесь першы круг чэмпіяната ніводнага мяча ў вароты сапернікаў — для сталага футбаліста паказчык не самы лепшы...

А пазаўчора Сокал, нарэшце, набраў высокі палёт. За 45 мінут першага тайма ён столькі натварыў каля варот «Дняпра», што вопытны і спрактыкаваны ў сваёй справе сапернік проста разгубіўся. А капітан «Дынама» гэта выкарыстаў больш чым спаўна. Ужо на 7-й мінуце таварышы па камандзе вывелі яго сам-насам з варатаром, і на табло загарэліся лічбы 1:0. Пачатак нядрэнны, але ён не супакойваў. «Днепр», у радах якога не першы год тон задаюць алімпійскі чэмпіён Вадзім Цішчанка, а таксама Мікалай Кудрыцкі, Уладзімір Багмут, Эдуард Сон, мячом валодаў і даўжэй, і больш эфектна. Атакі днепрапятроўцаў насілі прадуманы характар, таілі ў сабе небяспеку «ператварыцца» ў забітыя мячы ў любы момант. Аднак і названая вышэй дынамаўская моладзь, і больш сталыя ігракі Павел Раднёнак, Генадзь Лясун, Сяргей Герасімец, дзякуючы найперш актыўнасці і настойлівасці, імкнуліся не ўступіць у шчырай і самаадданай барацьбе.

А тым часам Сокал і яго таварышы па атацы працягвалі рабіць сваю справу. На 31-й мінуце Герасімец выдае свайму капітану ювелірнай дакладнасці пас — 2:0. Яшчэ праз дзве мінуты Аўдрус Жута выводзіць на ўдарную пазіцыю Валерыя Вялічку — 3:0. Ледзь толькі разыгралі госці мяч на цэнтры поля, як дынамаўцы зноў перахапілі яго, пайшлі наперад і абаронцы «Дняпра» збіваюць у штрафной таго ж Жуту — пенальці. Міхаіл Мархель, які рэалізаваў адзінаццаціметровы ў папярэдняй гульні са «Спартаком», уступіў гэта права Сокалу і той не прамахнуўся — 4:0. Вось і сцвярджай пасля гэтага, што ў Віктара Пятровіча скончыўся рэсурс..

Так вось і праходзіў гэты «дзіўны» матч: «Днепр» нібыта і валодаў ініцыятывай, шмат і актыўна камбінаваў, а галы прапускаў... ён жа. Што і казаць: непрадказальны гэты футбол!

Толькі адзін раз — на 72-й мінуце, калі, бясспрэчна, было ўжо ўсё вядома, гаспадары «дазволілі» сабе паслабленне: у штрафной пляцоўцы яны збілі з ног абаронцу «Дняпра» Аляксандра Юдзіна і Уладзімір Багмут рэалізаваў пенальці. Лік 4:1 на карысць мінчан мы не запісвалі ў свой актыў ужо не адзін год.

Вынікі іншых матчаў 14-га тура наступныя: «Лакаматыў» — «Чарнаморац» — 0:0, «Металург»— «Памір» — 2:0, «Спартак» (Уладзікаўказ) — «Дынама» (Кіеў) — 1:1, «Металіст» — «Шахцёр» — 2:2, «Дынама» (Масква) — «Спартак» (Масква) — 1:1, «Арарат» — «Пахтакор» — 2:1.

Вось як выглядае цяпер турнірная табліца першынства СССР:

	Г	В	Н	П	М	А
ЦСКА	13	9	3	1	27—13	21
Шахцёр	13	3	10	0	14—9	16
Арарат	14	6	3	5	13—13	15
Спартак М.	11	5	4	2	14—10	14
Дынама Мн.	14	5	4	5	16—15	14
Тарпеда	13	4	6	3	12—8	14
Дынама К.	13	4	6	3	14—15	14
Металіст	14	4	6	4	14—15	14
Чарнаморац	14	2	9	3	14—12	13
Памір	14	2	9	3	11—14	13
Металург	14	4	4	6	10—13	12
Днепр	13	3	6	4	8—11	12
Дынама М.	14	4	3	7	14—18	11
Спартак У.	13	3	5	5	14—18	11
Лакаматыў	14	3	5	6	11—17	11
Пахтакор	13	3	3	7	15—20	9

Наступны тур — ажно праз два тыдні. 19 чэрвеня дынамаўцы Мінска сустрэнуцца ў Адэсе з міралюбіва настроеным у сёлетнім сезоне «Чарнаморцам». Узяць бы і нам там ачко...

А. ПАМОРСКІ.

На здымку: праз імгненне Валерый Вялічка заб'е гол у вароты «Дняпра» і лік стане 3:0.

Фота І. МАКАЛОВІЧА.

Дажджы і сонца, гарачыня і прахалода

Лета — час водпускаў, школьных і студэнцкіх канікулаў, таму кожнага з нас, дзе б ён ні жыў, цікавіць, якое надвор'е чакаецца. Дык якім будзе лета-91 — гарачым або халаднаватым, дажджлівым або засушлівым? Пра гэта расказвае намеснік дырэктара Гідраметцэнтра СССР А. ЛЯХАЎ.

— Сёлетняе лета не прынясе нечаканасцей. І паколькі прагноз на ўсе летнія месяцы не можа быць дакладным, абмяжуемся пакуль што чэрвеньскім.

На паўночным захадзе краіны, у Архангельскай і Ленінградскай абласцях, Рэспубліцы Комі тэмпература чэрвеня блізкая да нормы, хоць першая дэкада ў Архангельскай вобласці чакаецца больш халоднай, чым звычайна, і ападкаў тут выпадзе менш.

У Прыбалтыцы пачатак лета будзе, як звычайна, негарачым, ападкаў — у межах нормы. Выключэнне складзе Эстонія, дзе дажджоў чакаецца больш за сярэднюю норму.

Сярэдняя тэмпература чэрвеня ў Беларусі ў гэтым годзе ніжэй нормы на 1—3 градусы. Першая дэкада месяца будзе дажджлівай — ападкаў выпадзе больш (норма ападкаў у гэтым рэгіёне вагаецца ад 50 да 70 міліметраў). Дажджы, як правіла, будуць насіць зацяжны характар. У сярэднім тэмпература чэрвеня ў рэспубліцы складзе 13—15 градусаў цяпла.

На Украіне чэрвень ласкавы і цёплы — сярэдняя тэмпература складзе амаль 21 градус. На поўдні рэспублікі дажджы рэдкія, а на астатняй тэрыторыі ападкі выпадуць у межах нормы.

У Закаўказзі сярэдняя тэмпература пачатку лета вагаецца ад 16 да 21 градуса, першая дэкада чэрвеня халаднейшая, чым звычайна.

У Сярэдняй Азіі пачатак лета — гарачы. Тут сярэдняя тэмпература вагаецца ад 24 да 30 градусаў, у Кіргізіі — 18—24 градусы. У Казахстане чэрвень будзе менш спякотным: паветра прагрэецца ўсяго да 17—22 градусаў. Затое ў паўднёвых абласцях па-ранейшаму горача — у сярэднім да 25 градусаў, на захадзе рэспублікі — крыху халадней. Назіраемы сёлета дэфіцыт ападкаў захаваецца, але ў паўночна-заходніх абласцях Казахстана ападкі выпадуць у межах нормы.

На Урале тэмпература чэрвеня на 1—2, а ў першай дэкадзе нават на 3—4 градусы вышэй за сярэднія шматгадовыя значэнні і складзе ў сярэднім ад 16 да 21 градуса. Ападкі блізкія да нормы.

У большасці абласцей Сібіры тэмпература чэрвеня чакаецца на 1—2 градусы вышэй нормы. На поўдні Усходняй Сібіры яна не перавысіць нормы і складзе ў сярэднім 15 градусаў цяпла. У Кемераўскай вобласці і Алтайскім краі колькасць ападкаў на ўзроўні сярэдніх шматгадовых значэнняў, а ў Забайкаллі дажджы часцейшыя.

Жыхарам Далёкага Усходу чэрвень не прынясе нечаканасцей. У першай дэкадзе месяца ў Прыморскім краі, Амурскай вобласці, на Камчатцы тэмпературны слупок падымецца на 1—3 градусы вышэй звычайнай адзнакі, затое на ўсходзе Якуціі — апусціцца на 1—2 градусы. Колькасць ападкаў не перавысіць нормы.

Што датычыць Масквы і Маскоўскай вобласці, то, паводле ацэнак спецыялістаў-метэаролагаў, тэмпература чэрвеня будзе блізкай да нормы — ад 16 да 18 градусаў, колькасць ападкаў таксама не перавысіць нормы. Дзённая тэмпература будзе вагацца ад 20 да 36 градусаў, аднак уначы часам рэзка паніжацца, у асобных раёнах Падмаскоўя нават да замаразкаў, у асноўным у пачатку месяца. К канцу — іх верагоднасць меншая. Каля 16 дзён чэрвеня чакаюцца дажджлівымі, магчымы ліўні.

Гідраметцэнтр СССР прапануе высылаць зацікаўленым арганізацыям бюлетэні з сутачным, месячным прагнозам і прагнозам на дэкаду па асобных абласцях, сказаў у заключэнне намеснік дырэктара Гідраметцэнтра. Звяртацца па адрасу: Масква, Гідраметцэнтр СССР. тэл. 252-37-86.

Л. ДУНАЕВА,
кар. ТАСС.

ТЭАТР З БЕРАГОЎ НЯВЫ

Гастролі

Здаецца, гэта было зусім нядаўна — у 1984 годзе тэатр упершыню пабываў на вялікіх гастролях у сталіцы Беларусі. І вось — новая сустрэча. Што яна нам абяцае? Час няпросты, я б сказаў — не тэатральны. Але нам чамусьці здалося, што менавіта цяпер, менавіта ў гэты напружаны час неабходна выязджаць не толькі ў Гамбург, Афіны, Трыест, дзе мы нядаўна пабывалі са сваімі спектаклямі, але і па краіне.

Мы правялі сур'ёзную карэкціроўку рэпертуара і не прывезлі ў Мінск многія свае спектаклі. Не ведаю, ці правільна зрабілі, але для паказу выбралі, у асноўным, камедыйны рэпертуар, разважаючы прыблізна так: час цяжкі, ва ўсіх маса клопатаў, краіна на мяжы разарэння, на вуліцу страшна выходзіць, кіламетровыя чэргі... І калі тэатр будзе сёння паказваць адмоўныя бакі нашага жыцця — то гэта нічога не зменіць, а настрой, і без таго дрэнны, пагоршыцца. Народ стаміўся ад «чарнухі».

З 1942 года мы працуем у гістарычным будынку тэатра «Пасаж», дзе ў перыяд першай рускай рэвалюцыі змяшчаўся тэатр выдатнай актрысы Веры Фёдараўны Камісаржэўскай. Тут ставіліся п'есы Найдзёнава, Метэрлінка, Ібсена.

На сцэне нашага тэатра ідзе трылогія А. Талстога «Смерць Іаана Грознага», «Цар Фёдар Іаанавіч», «Цар Барыс», п'еса «Дні Турбіных» М. Булгакава. У гэтым сезоне давялося выключыць з рэпертуару многія публіцыстычныя п'есы М. Шатрова, І. Дварэцкага, на якія глядач катэгарычна адмаўляўся хадзіць.

Хтосьці з філосафаў сказаў, што ў перыяд войнаў цікавасць да тэатра павышаецца, у перыяд рэвалюцый — падае. Калі разглядаць цяперашнія падзеі, як рэвалюцыю, то гэта справядліва. За адным выключэннем. Калі цікава — ходзяць, калі весела — ходзяць, калі музычна і шматфарбна — таксама ходзяць. Нас перасталі прымушаць ставіць нікому не патрэбныя п'есы, далі поўную свабоду ў выбары рэпертуара. Мы ні перад кім не адчытваемся, акрамя гледача, для якога працуем.

Мы прывезлі ў Мінск 13 спектакляў свайго асноўнага рэпертуара. Вы зможаце ўбачыць камічную мальерыяну Міхаіла Булгакава «Прыдуркаваты Журдэн» і малавядомую яго п'есу-папярэджанне «Адам і Ева», камедыі Б. Рацэра, В. Канстанцінава «Нявеста з Парыжа», Г. Рабкіна «У гэтай дзяўчыне штосьці ёсць» М. Гіндзіна, В. Сінакевіча «Звер», Э. Брагінскага «Лакейскія гульні», Э. Брагінскага, Э. Разанава «Прытворшчыкі» і іншыя.

Тэатр прыязджае ў Мінск у поўным саставе. Наперадзе ў беларускага гледача сустрэчы з многімі артыстамі, добра знаёмымі па папярэдніх гастролях, сярод якіх народныя артысты РСФСР — Станіслаў Ландграф, Тамара Абросімава, Галіна Караткевіч, Барыс Сокалаў, Іосіф Канапацкі.

В. НОВІКАЎ,
намеснік дырэктара тэатра імя Камісаржэўскай, заслужаны работнік культуры РСФСР.

***

На здымках: уверсе — сцэны са спектакля «Прыдуркаваты Журдэн», унізе — сцэна са спектакля «Лакейскія гульні».

Фота Л. МАРГОЛІНА.

Віват, віно і шакалад?!

Ваша здароўе

Пасля таго як столькі гадоў гучалі абвінаваўчыя прамовы і выдаваліся «забаронныя ўказы», нарэшце перамагае, здаецца, разумны сэнс. Падобна, традыцыйныя погляды на праблемы харчавання, карысць тых ці іншых прадуктаў не толькі падвяргаюцца сумненню, але і зусім адхіляюцца. А першымі ў гэтай спрыяльнай атмасферы «рэабілітацыі» ў выйгрышы аказаліся... віно і шакалад. Тыя самыя віно і шакалад, якія як лічылася, наносілі непапраўны ўрон здароўю і фізічнай форме чалавека.

Нават медыкі цяпер гатовы сказаць пахвальнае слова шакаладу і віну на вялікую радасць эпікурэйцаў. Цяпер робіцца ўпор на танізуючае, дыурэтычнае, антыстрэсавае, бактэрыцыднае, антыалергічнае ўздзеянне віна на арганізм. Калі, канешне, яно ўжываецца ў разумных колькасцях. З часоў Гіпакрата лекавыя ўласцівасці віна былі добра вядомыя, аднак урачы зрабілі ўсё, каб замоўчаць іх, а пурысты аддалі яго анафеме ў імя барацьбы з алкагалізмам. Між тым, віно ператвараецца ў яд толькі ў тым выпадку, калі ім злоўжываюць.

Што можна сказаць пра вартасці віна? Па-першае, большасць він малакаларыйныя і ўтрымліваюць няшмат цукру. У сярэднім у шклянцы сухога і паўсухога вінаграднага віна ўтрымліваецца не больш за 50 калорый, г. зн. столькі ж (ці нават менш), колькі ў адным яблыку. Значыць, няма ніякіх падстаў — нават у тых, хто вырашыў прытрымлівацца рэжыму дыеты — адмаўляцца ад віна, здольнага надаць самому працэсу пахудзення радасць і задавальненне. Па-другое, віно багатае вітамінамі і мікраэлементамі. Дарэчы, у шклянцы вінаграднага соку іх менш, чым у шклянцы віна, сцвярджаюць спецыялісты. Доктар Мары, які працуе ў адной з буйных парыжскіх клінік, перакананы, што віно «Мядок» дапамагае пры ангіне, а сухое шампанскае — пры рэўматызме. Прафесар Маскалье з медыкафармакалагічнага інстытута ў Бардо катэгарычны: заражаная мікробамі вада перастае быць небяспечнай, калі ў яе дадаць роўную колькасць чырвонага віна, бо яно ўтрымлівае ў сабе таніны, якія забіваюць бактэрыі. Прафесар часта нагадвае словы Луі Пастэра: «Віно — самы здаровы, самы гігіенічны напітак пры ўмове, калі ўжываць яго ўмерана».

Колькі нядобрых слоў было сказана ў адрас шакаладу, які, як сцвярджалі, «вораг нумар адзін» для тых, хто хацеў бы захаваць прыгожыя лініі свайго цела і здароўе. Цяпер прадузяты погляд на шакалад мяняецца. Праўда, размова ідзе пра тыя яго гатункі, якія ўтрымліваюць мінімум 60 працэнтаў какавы.

Нават дыябетыкі могуць не адмаўляцца ад гэтага смачнага прадукту, бо ў ім вельмі невялікая [illegible] фтор) — фенілэціламін [illegible] стымулюючае [illegible] ўзмацняецца [illegible] кафеіну. Не выпадкова раней урачы [illegible] тасцях [illegible] давалі яго пры [illegible] пры [illegible] захворваннях [illegible] нават [illegible] заўчаснага старэння.

Адным словам, старыя сябры вяртаюцца ў наш дом.

«Вандрэдзі-Самдзі-дзіманш», Парыж.

ТЭЛЕБАЧАННЕ

7 чэрвеня

Праграма Беларускага тэлебачання

8.30. Раніца рэспублікі.
8.40. «Астравы капітана Маўра». Дак. фільм.
8.50. Пісьмовы экзамен па алгебры за курс няпоўнай сярэдняй школы.
9.05. «Трывожнае шчасце». 3-я і 4-я серыі.
16.30. «Мы любім балет». Беларускае дзяржаўнае харэаграфічнае вучылішча.
17.10. «Рознымі вачамі», «Соннае царства», «Калі я быў маленькі», «Самая хуткая дапамога». Мультфільмы.
17.50. Глядзіце «Тэлеаўкцыён».
18.00. «Мужчынскія рамёствы». Дак. фільм.
18.55. Наш каментарый. Чарговы віток.
19.00. Панарама.
19.30. Паказвае Віцебск. Дзвіна. Літаратурна-мастацкі часопіс.
20.00. «...А таксама цырк». Фільм-канцэрт.
20.45. Калыханка.
21.00. «Інзеледа! Інзеледа!», «Дарога на Евіна». Дак. фільмы.
21.50. На сесіі Вярхоўнага Савета БССР.

Першая агульнасаюзная праграма

6.30. Раніца.
9.05. «Байкальскія старыя». Мастацкі фільм.
9.55. «Да каго заляцеў пеўчы кенар». Мастацкі фільм.
11.30. «Казка аб мёртвай царэўне і сямі асілках». Мультфільм.
12.00. ТСН.
12.15. Кінапанарама.
13.50. Дак. фільм.
14.00. Джазавыя партрэты.
15.00. ТСН.
15.15. «Вам, ветэраны...». Па старонках перадачы «Пераможцы».
16.30. У свеце казак і прыгод. «Малы, ды ўдалы».
18.00. Хвіліны паэзіі.
18.05. «Гуляем у оперу». М. Мусаргскі. «Дзіцячая».
18.30. Мерыдыян. Міжнародныя навіны.
18.45. «Залатое жыццё». Дак. фільм.
18.55. Канцэрт Я. Паплаўскай і А. Ціханові́ча ў Дзяржаўным тэатры эстрады.
20.00. Хто ёсць хто. Прадстаўляем кандыдатаў на пост Прэзідэнта РСФСР.
21.00. Час.
21.45. «ВіД» прадстаўляе: «Поле цудаў», «Музагляд», «Справа», «Шоу-біржа», «Эльдарада», «Матадор», МТБ.

Другая агульнасаюзная праграма

7.00. Раніца дзелавога чалавека.
8.00. Ранішняя гімнастыка.
8.20. Фільм — дзецям. «Мушкецёры 4 «А».
17.00. Грані. Мастацка-публіцыстычная праграма.
18.00. Музыка Альфрэда Шнітке.
18.45. Да выбараў Прэзідэнта Расіі.
19.00. Тэніс. Адкрыты чэмпіянат Францыі.
20.00. Весткі.
20.15. Добрай ночы, малышы!
20.30. «Дазвольце ўвайсці». «Дэльта часу».
21.00. Час (з сурдаперакладам).
21.45. Спорт для ўсіх.
22.00. «Аркестр». Музычная праграма ЗША.
23.00. Весткі.
23.15. Тэатральны капуснік. Выпуск 1-ы.
24.00. «Дзве пары і адзіноцтва». Мастацкі фільм.

8 чэрвеня

Праграма Беларускага тэлебачання

8.30. Раніца рэспублікі.
8.40. «Чырвоны мастак». Кінанарыс.
8.50. Пісьмовы экзамен па алгебры за курс няпоўнай сярэдняй школы.
9.05. «Следапыт». Мастацкі фільм.
10.35. «Жылі-былі два каты». Музычны тэлеспектакль.
11.00. Тыдзень планеты.
11.15. Футбол. КІМ (Віцебск) — «Ніва» (Вінніца). 2-гі тайм.
12.05. Інтэрэкран. Прадстаўляе Львоўская студыя тэлебачання.
13.15. Ад «Я» да «МЫ». Перадача з Брэста.
14.10. Метраном.
15.10. Футбол. «Днепр» (Магілёў) — «Тарпеда» (Запарожжа). 2-гі тайм.
16.00. Канцэрт пераможцаў II Рэспубліканскага конкурсу выканаўцаў на народных інструментах імя І. Жыновіча.
17.25. Тэлевізійны дзіцячы дзень. І. Хачу быць... мільянерам. 2. Маленькая музычная галерэя. Юны віяланчэліст Коля Гімалетдзінаў.
18.50. Глядзіце «Тэлеаўкцыён».
19.00. Панарама.
19.30. Фінал і гала-канцэрт удзельнікаў і гасцей Усесаюзнага конкурсу «Міс фота СССР-91». У перапынку **(20.45)** — Калыханка.
22.35. «Пяць хвілін страху». Мастацкі фільм.

Першая агульнасаюзная праграма

6.30. Канцэрт фальклорных калектываў.
6.50. «Бюро знаходак». Мультфільм.
7.30. Рытмічная гімнастыка.
8.00. Ранішняя забаўляльная праграма.
8.30. Наш сад.
9.00. ТСН.
9.15. «Пункт адліку». Прадпрымальніцтва і бізнес.
9.45. Фільмы рэжысёра Г. Натансона. «Валянцін і Валянціна».
11.15. Ранішняя зорка.
12.15. Спыніся, імгненне!
12.45. Танцуе В. Пісараў.
13.45. Тэлемост Масква — Лондан.
15.00. ТСН.
15.15. «Бурда модэн» прапануе...
15.45. Хвіліны паэзіі.
15.55. «Дзівак з 5 «Б». Мастацкі фільм.
17.45. Мультфільм «Пчала Мая». (Германія, Аўстрыя). 2-я серыя
18.10. Міжнародная панарама.
18.55. Мастацкі фільм «Яно».
21.45. «Аперацыя «Петрасян». Творчы партрэт Яўгена Петрасяна.
23.45. «Кантакты, кантакты, кантакты». Музычная праграма.
1.15. ТСН.

Другая агульнасаюзная праграма

8.00. Ранішняя гімнастыка.
8.15. Спорт для ўсіх.
8.30. Руская мова.
9.00. «Ніжагародская элегія». Пра першага рускага мастака-фатографа А. О. Карэліна.
9.30. Відэаканал «Садружнасць».
12.00. Відэаканал «Плюс адзінаццаць».
14.00. «Вясёлыя медзведзяняты». Спектакль Цэнтральнага дзяржаўнага тэатра лялек.
15.00. Фільмы рэжысёра Ю. Ледзіна. «Белы мядзведзь».
15.55. «Віншуем з юбілеем». Канцэрт-прадстаўленне ў Доме кіно да юбілею кінастудыі імя М. Горкага.
17.00. «Камера даследуе мінулае». Дак. фільм. «Эпіцэнтр».
17.50. Тэатральны раз'езд. На спектаклях рэжысёра Л. Трушкіна.
18.45. Парламенцкі веснік Расіі.
19.00. Тэніс. Адкрыты чэмпіянат Францыі.
20.00. Весткі.
20.15. Добрай ночы, малышы!
20.30. Воднае пола. Суперфінал. ЦСК ВМФ — «Дынама» (Масква).
21.00. Час (з сурдаперакладам).
21.50. Да выбараў Прэзідэнта Расіі.
23.00. Весткі.
23.15. Крымінальны канал. Мастацкі фільм.

Міністэрства лясной прамысловасці БССР з 20 лютага 1991 года

ЛІКВІДАВАНА.

Усе прэтэнзіі і перапіска прымаюцца ў двухмесячны тэрмін з часу аб'яўлення аб ліквідацыі.

РАДЫЁ

8 чэрвеня

8.15 — «У нас у гасцях — часопіс «Вожык». 9.15 — гуманітарна-інфармацыйны канал радыёстанцыі «Беларуская маладзёжная». Праграма «Радыёкантакт». 10.15 — для маленькіх. І. Бурсаў. «Чаму чапля ў балоце стаіць». Радыёпастаноўка. 10.30 — «Сугучча» Эстэтычны факультатыў. 11.00 — «Фальклор». Радыёклуб. 11.30 — «Увайсці ў кожны дом...». Суботнія радыёсустрэчы па пісьмах і званках слухачоў. 12.00 — радыёстанцыя «Саюз». 13.00 — «Атэізм і сучаснасць». 13.20 — «Старонкі класічнай музыкі». 14.00 — «На сувязі радыёстудыя ў Астанкіне». 15.15 — «Бенефіс Наталлі Кастэнкі». Музычная праграма. 16.15 — «Рамантыкі». 17.15 — канцэрт. 17.40 — «Дыялог». Дыскусійна-публіцыстычны выпуск. 18.00 — «У люстэрку падзей». Перадача на міжнародныя тэмы. 18.15 — творы Моцарта выконваюць беларускія артысты. 18.50 — «Машэрава, 21». Прафсаюзны веснік. 19.31 — выступаюць артысты беларускай эстрады. 20.00 — «Дзень нашага жыцця». 20.15 — вячэрняя казка. 20.30 — «Вячэрнія зарніцы». 21.00 — «У суботу вечарам». Канцэртная праграма. 22.15 — «У вашу фанатэку». Эстрадная праграма. 23.15 — радыёстанцыя «Юнацтва».

НАДВОР'Е

7 чэрвеня

Усход, заход, даўжыня дня:
Мінск — 4.40, 21.36, 16.56; Віцебск — 4.22, 21.34, 17.12; Магілёў — 4.29, 21.25, 16.56; Гомель — 4.35, 21.15, 16.40; Гродна — 4.56, 21.51, 16.55; Брэст — 5.06, 21.41, 16.35.

Сёння ўдзень па рэспубліцы пераменная воблачнасць. Па захаду рэспублікі пройдуць дажджы, магчымы навальніцы. Тэмпература паветра ў Магілёве і Віцебску — 16 — 18, Гродна і Мінску — 17—19, Брэсце і Гомелі — 18—20 градусаў.

У наступныя двое сутак дажджы, навальніцы. Тэмпература паветра ўначы 6—11, удзень — 16—21 градус цяпла.

Узровень радыяцыйнага гама-фону на тэрыторыі рэспублікі 5 чэрвеня складаў: у Брэсце — 0,010, Мінску — 0,011, Гродна — 0,013, Магілёве і Віцебску — 0,014, Гомелі — ад 0,012 да 0,036 мілірэнтгена ў гадзіну.

Натуральны радыяцыйны гама-фон на тэрыторыі рэспублікі знаходзіцца ў межах ад 0,010 да 0,020 мілірэнтгена ў гадзіну.

Л. САНКЕВІЧ,
інжынер-сіноптык.

СОВЕТСКАЯ БЕЛОРУССИЯ

СЁННЯ Ў НУМАРЫ

Заява Сакратарыята ЦК КПСС.
«Буду імкнуцца да перамогі».
«Па абавязку сумлення». Да 80-годдзя з дня нараджэння Ф. А. Сурганава.
Старонкі гісторыі. **«Абвешчаная надзея, ці Яшчэ раз пра падзеі 25 сакавіка 1918 года».**
З залы суда: **«Абскарджанню не падлягае».**
Чарговы выпуск **«У садзе і агародзе».**
Футбол. **«Хет-трык Віктара Сокала».**
Міжнародная, саюзная і рэспубліканская інфармацыя.
Красворд.
Фільмы тыдня.
Праграма тэлеперадач.
Афіша дня.

ЗАХАРАВА, 52

Рэпартаж

Шосты год барометр устойліва паказвае на «буру». Зразумела, і барометр, і бура — палітычныя. Дзяржаву трасе, як у ліхаманцы. Разам з ёю трасе так званага «маленькага чалавека», не ацяжаранага ні ўласнасцю, ні рэгаліямі, ні льготамі, — толькі сямействам і шматлікімі праблемамі бытавога парадку. «Маленькі чалавек» перажывае стрэсы, ён хварэе. Усё гэта незалежна ад чарговых палітычных установак. Апрача палітыкі, нагадаю, ёсць нармальнае чалавечае жыццё. Ці ненармальнае. Як каму пашанцуе.

Карацей кажучы, адзін з дзён аўтар правёў з брыгадай рэаніматараў гарадской станцыі «хуткай дапамогі», адрас якой вынесены ў загаловак. Натуральна, мая роля абмяжоўвалася толькі назіраннямі і распытваннем медыкаў: Аляксандра Ложкіна, урача першай катэгорыі, а таксама фельчараў — Мар'яна Сайкоўскага і Юрыя Грыгор'ева.

НУ, ПАЕХАЛІ.

Да таго, як я сустрэўся з брыгадай, тая паспела з'ездзіць на першы візіт (так тут называюць выклік). Аляксандр Уладзіміравіч:

— Дзяўчына, разумееце, наглыталася таблетак. Як быццам, на самазабойства не падобна... Думаю, усё ж наркаманка, вырашыла падлячыцца, дозу змяніць.

Пакуль ціха — наладжваецца гутарка. Накіранак зададзены выпадкова — самазабойствы.

— Розныя выпадкі бываюць. У тым ліку і анекдатычныя, прабачце. Аднойчы паехалі на візіт, вымаць з пятлі мужчыну. Прыязджаем, знаходзім толькі абрэзаны шнур, мужчыны няма. Хтосьці зняў, а можа і сам перадумаў, вырашыў яшчэ пажыць...

Размова, вядома, некалькі спецыфічная для мяне. Але, лічаць субяседнікі, неабходная: усё часцей ім прыходзіцца выязджаць для канстатацыі факта — яшчэ адзін (ці адна) разлічыўся з гэтым жыццём.

— У асноўным суіцыды назіраюцца сярод маладых мужчын... Дзяўчаты, тыя неяк несур'ёзна да гэтага ставяцца — ну, заглытнула дзесяткі са два таблетак па прычыне няшчаснага кахання і ляжыць, чакае... Такіх ратуем. А калі мужык... Звычайна, у морг адпраўляем.

Па старэнькаму чорна-беламу тэлевізару глядзім канцэрт сімфанічнага аркестра. Саната, прэлюдыя, паланез, а мазурку даслухаць не паспяваем: звініць тэлефон. Ложкін бярэ трубку, слухае, умомант сцёршы з твару расслабленасць:

— Паехалі. Гемафілія, хвароба крыві. Будзем раствор уводзіць.

Прыемна ў цёплы сонечны дзень праехацца па Мінску... Ат, чорт, куды ён лезе! Перад носам у рэанімабіля выскоквае «Жыгулёнак», наш шафёр рэзка тармозіць. Свае дзеянні суправаджае рознымі словамі, агульнавядомымі і за межамі нашай неабсяжнай краіны.

— Азвярэў народ, — гэта Мар'ян. — Едзеш з сігналам — ніякай увагі. А калі я яго цешчу ратаваць еду?!

Нас ужо чакаюць. Гэта мужчына, па пашпарту — 30 гадоў. На выгляд — больш сарака. На твары — пакута. Пакуль фельчары рыхтуюць раствор і шпрыцы, Ложкін ціхенька тлумачыць:

— Гемафілікі — яны амаль усе інваліды, не больш 40 жывуць. І пастаянна на ін'екцыях. Ты звольніўся, Саша? (Гэта ўжо да хворага).

— Так. 31 красавіка. Вось шукаю зараз работу... Учора знаёмы званіў, кажа, дзіцячы касцюмчык зараз 90 рублёў... Дзе тут на пенсію пражывеш?

У суседнім пакоі — чутна — жаночы шэпт, дзіцячы лепет. Вось так: страшная хвароба, а працаваць трэба, бо цэны, бо сям'я. Не пазайздросціш. Іду да машыны і спрабую паставіць сябе на месца хворага. Не, не ўкладваецца ў галаве. Як гэта, каб толькі 10 гадоў засталося пражыць? У астатніх на тварах радасці таксама не заўважаю.

... У пакоі адпачынку (наогул, сказана гучна) глядзім тэлевізар. Там — пра забастоўкі. Да забастоўкі ў медыкаў, я сказаў бы, геаграфічная цікаўнасць: паглядзець можна, але не больш таго. Ім баставаць не выпадае.

Зноў, аднак, выклік. Дрэнна з сэрцам. На месцы становіцца ясна, што візіт больш кур'ёзны, чым сур'ёзны. На нейкім будаўнічым складзе, дзе ёсць, на мой погляд, усё (нават шпалеры і кафельная плітка), пажылы мужчына ляжыць на канапе. Пасля хуткага «следства» Аляксандр Уладзіміравіч выносіць прыгавор... учарашняму супу. Сэрца ні пры чым, харчовае атручэнне. Уласна кажучы, такі дыягназ паставіў бы і практыкант, але, каб ведаў, дзе ўпадзеш — паслаў бы саломкі. Выбіраць не прыходзіцца. Юра заняты з хворым.

А Мар'ян тым часам вядзе «допыт» бабулі-вартаўніцы:

— Дык што, шпалеры прадаяце?

Бабуля азіраецца, шэпча штосьці Мар'яну на вуха. Ясна, прадаюць, але не ўсім. Каму трэба.

Пад канец візіту з'яўляецца нехта ў чорным скураным паліто, з дзяржаўным голасам і рэльефным гэткім пузцом.

— Што тут адбываецца?

— Што, што? Карміць людзей на рабоце трэба, вось што, — на развітанне Ложкін асабліва не цырымоніцца.

Мінулым летам брыгадзе прыйшлося выязджаць на Слуцкую шашу. Грузавік з бітумам ледзь ці не напалам разрэзаў «Ікарус», вываліўшы груз прама ў салон. Пасля гэтай гісторыі, якую расказаў Аляксандр Уладзіміравіч, задаю яму даволі традыцыйнае пытанне: ці можна прывыкнуць да чужой смерці?

— Не, канешне, — спакойна адказвае Ложкін. — Мы ж не садысты. Проста, калі працуеш, трымаеш сябе ў руках... Гэта потым даеш волю пачуццям. Папярэджвае наступнае пытанне: не, з «хуткай дапамогі» я не пайду. Можна было, але не пайду. Мне ці ў вёсцы, ці вось так, на колах — толькі б незалежнасць.

Тут мы з ім у поглядах сыходзімся...

Фартуна зноў заварочвае нас на Даўгабродскую, ужо ў трэці раз за дзень. Едзем да Голіка (прозвішча зменена), асобы, шырокавядомай у колах, блізкіх да «хуткай дапамогі».

— Паглядзіш, — шырока, абяцаюча ўсміхаецца Мар'ян. — Фрукт яшчэ той.

«Фрукт» сустракае нас лямантам. Лямант складаны: тут і жаданне прыбядніцца, і сапраўдны боль, і сапраўдная радасць, добра, праўда, схаваная. Справа ў тым, што Голік (былы парторг буйнога мінскага завода) амаль што наркаман. Без двух-трох ін'екцый не можа пражыць і дня. Разам з тым, вельмі хворы і няшчасны чалавек. Ужо на пенсіі сышоўся з нейкай дамай. Дама разлічвала не толькі на спадарожніка жыцця, а і на яго жылплошчу. На момант візіту адсутнічала ўжо тыдзень.

Хлопцы абыходзяцца з ім даволі фамільярна, ён іх ведае па імёнах.

Калі выходзім, Мар'ян сур'ёзна пытаецца:

— Шкада табе яго?

Не ведаю, што адказаць. Напэўна, усё ж, не шкада. Але і Голіка, і Мар'яна зразумець магу. Першаму проста балюча, другі проста робіць сваю справу. Між іншым, робіць добра. А эмоцыі тут ні пры чым. Гэта — прафесіяналізм...

Ніколі б не падумаў, што прафесія ўрача «хуткай дапамогі» — рызыкоўны занятак. Візіты іншы раз канчаюцца некалькі нечакана. Ну, напрыклад, цябе (калі ты жанчына) могуць затрымаць у якасці «заложніцы». Патрабуюць звычайна наркотыкі і спірт. Гэта здараецца на «блат-хатах» ці, па-ранейшаму, «малінах». Даволі часта прыходзіцца сустракацца з наркаманамі. Арыгінальныя бываюць сустрэчы. Адзін грамадзянін, напрыклад, пагаліў сабе макушку, наліў на яе ацэтону і прыкрыў цэлафанам. Што ж, кожны едзе з глузду па-свойму...

Абедаем і разважаем пра цэны. Сталовая пустая. Падпіты мужчына сварыцца з касірам. У глыбіні залы трое «даваць» паўлітру. Жыццё працягваецца.

Працягваюцца і візіты. Чарговы званок, відаць, сур'ёзны:

— Хуценька, хлопцы! На выезд! Жанчына памірае, 40 гадоў...

— Няшчаснае каханне хутчэй за ўсё, — паспявае ўставіць Мар'ян.

У інтэрнаце нас сустракае жвавая жанчына няпэўнага ўзросту — ад 40 да 50, моцна нафарбаваная, з характэрным «гандлёвым» голасам:

— Ой, вы ведаеце, тыдзень мая Маруся на работу не хадзіла! Прыязджаю, стукаю — не адчыняе... Сталяра паклікала, дзверы зламалі, яна, бедная, ляжыць уся чорная...

Ложкін даволі рашуча пачынае трэсці Марусю.

— Што ты піла, Маруся? Ну, не маўчы, не маўчы, расказвай.

— Гарэлку яна піла, дзяўчаты сказалі.

— Ды не, тут не толькі гарэлка. Тут і шклоачышчальнік. Чуеш, Мар'ян?

— Ён, радзімы.

— Таблеткі якія піла, Маруся?

— Дзеўкі прынеслі... Не ведаю... Ой, дрэнна мне! — Маруся нарэшце разляпляе чыгунна-чорныя вусны. Глядзець на яе страшнавата: твар шыза-руды, вочы вар'яцкія, рухі, як у робата.

— Ну, наогул ясна, — кажа Ложкін. — Суіцыд. Павязём у бальніцу. Давай, Маруся, апранацца.

— Та-а-к, 40 гадоў, адна ды адна... Што ж ты хочаш...

— Хадзіў тут да яе нейкі... Відаць, кінуў. Вось яна і...

— Ат! Мне таксама 40 гадоў. Тут паўінтэрната без мужыкоў. Калі трэба — знаходзім.

Моцная логіка. Між іншым, на балконе ляжаць тухлыя куры, дзесятак слоікаў маянэзу. Гэта Маруся прыгатавала на памінкі. На свае памінкі. Марусі не хапіла «кваліфікацыі», скончыць жыццё самагубствам таксама трэба ўмець. А наогул, усё гэта сумна...

У машыне Маруся глядзіць нерухомымі вачамі ў адну кропку і паўтарае: «Мама, мама». Нам расказалі: маці Марусінай 80 гадоў, жыве ў вёсцы адна. І Маруся ў яе адна. Маці выклікалі ў той жа дзень.

Прывозім «пацярпеўшую» ў бальніцу «хуткай дапамогі», на ўскраіну горада. Маруся, вядома, жыць застанецца, не яна першая, не яна апошняя. Што вельмі дрэнна. Бо грамадства, дзе чалавек разлічваецца з жыццём толькі таму, што не можа стварыць сям'ю — нельга лічыць зусім нармальным.

...На станцыі нарэшце дабіраецца Мар'ян да свайго «тармазка».

— Што за дзянёк, — стомлена кажа, — сёння такі? Пяць гадзін, а сутачную норму ўжо выканалі...

С. ШАЎЦОЎ.

Галоўны рэдактар У. Б. НАРКЕВІЧ.

НАШ АДРАС

220041, гор. Мінск, Ленінскі праспект, 77, рэдакцыя газеты «Звязда».

ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 32-51-05, аддзела пісьмаў — 32-04-52; 32-41-92, рэкламы і аб'яў — 32-35-91, навін — 32-60-13.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні неабавязкова адлюстроўваюць пункт гледжання рэдакцыі.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Тыраж 102.822.
Індэкс 63850.
Зак. № 110.

Выходзіць 250 разоў на год.

М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12